

STAN SANITARNY
POWIATU
CZĘSTOCHOWSKIEGO
W 2017 ROKU

**POWIATOWA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
W CZĘSTOCHOWIE**

S P I S T R E Ś C I:

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I	
DZIAŁALNOŚĆ PRZECIWEPIDEMICZNA I OCENA SYTUACJI EPIDEMIOLOGICZNEJ	4
ROZDZIAŁ II	
OCENA STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW ŻYWNOŚCIOWO- ŻYWIENIOWYCH	16
ROZDZIAŁ III	
OCENA STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW UŻYTKU PUBLICZNEGO	25
ROZDZIAŁ IV	
OCENA STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA	33
ROZDZIAŁ V	
OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRACY	39
ROZDZIAŁ VI	
ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	44
ROZDZIAŁ VII	
DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWO – ZDROWOTNA	48

STAN SANITARNY POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO W 2017 ROKU

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Częstochowie realizując swoje statutowe zadania przeprowadzała czynności kontrolne, wykonywała badania i pomiary środowiskowe, analizy laboratoryjne, prowadziła działalność przeciwepidemiczną oraz inicjowała i organizowała działalność z zakresu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej.

W celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobieganiu powstawania chorób zakaźnych i zawodowych nadzorowano warunki higieny środowiska, pracy, procesów nauczania i wychowania, wypoczynku i rekreacji, produkcji, magazynowania i sprzedaży żywności, kosmetyków, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz warunki higieniczno-sanitarne w placówkach ochrony zdrowia i obiektach użyteczności publicznej.

RODZIAŁ I

DZIAŁALNOŚĆ PRZECIWEPIDEMICZNA I OCENA SYTUACJI EPIDEMIOLOGICZNEJ

W 2017 roku Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Częstochowie prowadziła analizę zgłoszeń zachorowań na choroby zakaźne oraz brała udział w realizacji programu profilaktyki zakażeń szpitalnych poprzez pełnienie nadzoru nad działaniami przeciwepidemicznymi w podmiotach leczniczych.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa pacjentów i personelu egzekwowano prawidłowe stosowanie zasad aseptyki i antyseptyki, właściwą organizację pracy w oddziałach i zapleczu szpitali.

W przypadku chorób zakaźnych, którym można zapobiegać poprzez czynne uodpornienie populacji stosowane były szczepienia ochronne obowiązkowe u dzieci i młodzieży od 0 do 19 roku życia oraz osób narażonych w sposób szczególny na zakażenie, w tym szczepienia poekspozycyjne przeciw tężcowi i wścieklicznie oraz szczepienia zalecane, które nie są finansowane z budżetu państwa.

Sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych opracowano na podstawie zgłoszonych przez lekarzy z podmiotów leczniczych zachorowań na choroby zakaźne, zakażenia i zatrucia. Rejestracja zgłoszonych zachorowań odbywała się w oparciu o aktualne definicje przypadków chorób zakaźnych opracowane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-PZH na potrzeby nadzoru epidemiologicznego. Na podstawie w/w zgłoszeń sporządzane były dwutygodniowe meldunki o zachorowaniach na choroby zakaźne.

W 2017r. zarejestrowano 957 zachorowań na choroby zakaźne, zakażenia i zatrucia objęte obowiązkiem zgłaszania. W porównaniu z rokiem 2016 był to spadek liczby zachorowań o 27,11%. Spadek dotyczył przede wszystkim zachorowań na ospę wietrzną. Z powodu zachorowań na choroby zakaźne hospitalizowano 342 osoby, co stanowiło 35,7% ogółu zachorowań. Najwięcej osób hospitalizowano z powodu zakażeń układu pokarmowego – 314 pacjentów tj. 91,8% wszystkich hospitalizowanych z powodu chorób zakaźnych. W 2017r. na terenie powiatu częstochowskiego odnotowano 3 zgony z powodu chorób zakaźnych. Były to 2 zgony osób dorosłych z powodu gruźlicy i 1 zgon osoby dorosłej z powodu zapalenia płuc o etiologii *Streptococcus pneumoniae*.

W roku sprawozdawczym sytuację epidemiologiczną dotyczącą chorób zakaźnych na terenie powiatu częstochowskiego należy uznać za dobrą i stabilną. Nie obserwowano epidemicznego występowania chorób zakaźnych i podobnie jak w latach wcześniejszych najczęstszymi chorobami zakaźnymi były choroby wieku dziecięcego, przede wszystkim ospa wietrzna oraz choroby układu pokarmowego w tym 3 zachorowania na wirusowe zapalenie wątroby typu A.

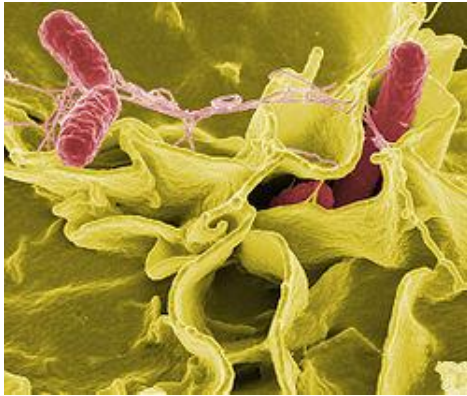
Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wybranych chorób zakaźnych w latach 2013-2017 zostały przedstawione w tabeli.

Zachorowania na wybrane choroby zakaźne w latach 2013-2017

Ilość zachorowań, w tym hospitalizacje

L.p.	Jednostka chorobowa	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Salmonellozy – zatrucia pokarmowe	20/13	31/28	37/31	48/39	32/27
2.	Salmonellozy – zakażenia pozajelitowe	0/0	0/0	0/0	0/0	2/2
3.	Czerwonka bakteryjna	0/0	0/0	1/1	0/0	0/0
4.	Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - ogółem - w tym dzieci do lat 2	50/49 32/31	63/62 37/37	52/52 30/30	68/68 33/33	58/57 27/26
5.	Wirusowe zakażenia jelitowe - ogółem - w tym dzieci do lat 2	151/145 60/59	268/221 92/85	216/200 86/84	198/192 76/76	198/195 78/76
6.	Biegunki i zapalenia żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu- ogółem w tym dzieci do lat 2	86/11 12/8	120/8 30/7	72/15 20/9	70/17 15/11	65/21 18/13
7.	Krztusiec	10/1	11/2	4/4	10/2	2/1
8.	Szkarlatyna	35/1	32/0	33/0	59/0	16/1
9.	Zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu ogółem w tym wywołane przez: -Haemophilus influenzae - inne bakteryjne -wirusowe	2/2 0/0 0/0 2/2	7/7 0/0 3/3 4/4	4/4 1/1 1/1 2/2	3/3 0/0 1/1 2/2	2/2 0/0 0/0 2/2
10.	Inwazyjna choroba meningokokowa- ogółem w tym-zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu -posocznica -inna określona i nie określona	0/0 0/0 0/0 0/0	0/0 0/0 0/0 0/0	0/0 0/0 0/0 0/0	1/1 0/0 1/1 0/0	0/0 0/0 0/0 0/0
11.	Borelioza (choroba z Lyme)	34/3	69/9	39/2	58/4	47/2
12.	Pokąsanie przez zwierzęta w tym ilość osób zaszczepionych p/wścieklicznie	97/0 16/0	138/0 24/0	128/0 18/0	72/0 15/0	120/0 31/0
13.	Ospa wietrzna	746/2	967/5	313/3	718/1	477/1
14.	Różyczka	85/0	35/0	5/0	1/1	0/0
15.	WZW – ogółem w tym: WZW typu A WZW typu B WZW typu C	18/11 0/0 7/4 11/7	24/5 0/0 13/2 11/3	29/10 0/0 22/6 7/4	21/1 0/0 12/0 9/1	14/6 3/3 4/0 7/3
16.	Świnka	12/0	13/0	3/0	6/0	5/0
17.	Tęžec	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
18.	Gruźlica	30/28	29/29	40/38	22/21	21/21
19.	Zachorowania grypopodobne	6486/0	10068/0	13760/0	14699/0	17483/0
20.	Grypa A/H1N1 ogółem w tym dzieci 0-14 lat	4/1 1/0	0/0 0/0	0/0 0/0	1/1 0/0	3/3 1/1

1.1. Choroby układu pokarmowego.

Do chorób szerzących się drogą pokarmową należały m.in: salmonellozy, bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez *Escherichia coli*, *Clostridium difficile* oraz wirusowe zakażenia jelitowe wywołane przez rotawirusy, adenowirusy, norowirusy oraz wirusowe zapalenie wątroby typu A. Różnorodność czynników etiologicznych to efekt poprawiającej się diagnostyki laboratoryjnej chorób układu pokarmowego.

W 2017r. odnotowano spadek liczby zachorowań na salmonellozy – z 48 przypadków w 2016r. do 34 zachorowań (w tym dwa przypadki salmonellozy pozajelitowej) w 2017r. Były to zachorowania rozproszone, nie zarejestrowano ognisk zbiorowego zatrucia pokarmowego. Dominującym serotypem zakażeń pokarmowych była *Salmonella enteritidis*. Zachorowania te stanowiły 84,3%. Inne serotypy stwierdzono sporadycznie: *S. bredeney*, *S. thompson*. Odsetek hospitalizowanych osób zakażonych odzwierzęcymi pałeczkami *Salmonella* wynosił 85,2%.

Ponadto wg stanu na dzień 31.12.2017r. zarejestrowanych było 35 osób będących nosicielami odzwierzęcych pałeczek *Salmonella*. Najwięcej zarejestrowanych, tj. 68,5% było nosicielami *S. enteritidis*, pozostałe serotypy stwierdzone u nosicieli to: *S. bredeney*, *S. derby*.

Zakażenia jelitowe wywołane przez wirusy w 2016 i w 2017 roku są na tym samym poziomie i dotyczyły 198 osób. Wirusowe zakażenia jelitowe wywołane były przede wszystkim przez rotawirusy. Udział zakażeń spowodowanych rotawirusami w ogólnej liczbie zakażeń spowodowanych wirusami wzrósł z 32,7% w 2016r. do 60,6% w 2017r.

Od kilku lat zmniejsza się odsetek wirusowych zakażeń jelitowych u dzieci do lat dwóch. W 2013r. stanowiły one 39,7 % wszystkich zakażeń jelitowych wywołanych przez wirusy, w 2014r. – 34,3% , w 2015r. - 39,8%, w 2016r.- 38,3%, a w 2017r. – 39,3%. Dla porównania w 2011 roku wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2 stanowiły 59,1%. Zdecydowana większość tj. 98,48 % osób, u których stwierdzono wirusowe zakażenia jelitowe była hospitalizowana.

Bakteryjne zakażenia jelitowe były spowodowane głównie przez *Escherichia coli* (5 przypadków zachorowań), *Clostridium difficile* (18 zachorowań). W 35 zgłoszonych przypadkach nie określono czynnika chorobotwórczego. Bakteryjne zakażenia jelitowe dotyczyły przede wszystkim dzieci do lat 2. Ponadto zgłoszono biegunki i zapalenia żołądkowo – jelitowe o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu w liczbie 65.

Do zakażeń i zatruc pokarmowych zarówno u dorosłych jak i u dzieci do lat 2 o etiologii wirusowej, bakteryjnej i nie ustalonej dochodziło najczęściej w środowisku domowym. Organy władzy publicznej miały niewielki wpływ na zapobieganie zakażeniom i zatruciom pokarmowym w środowisku domowym.

Zarejestrowano także 3 przypadki wirusowego zapalenia wątroby typu A.

W okresie od 2013 do 2016 roku i w dwóch pierwszych kwartałach 2017r. nie rejestrowano zachorowań na wzv typu A. Wzrost zachorowań na wzv typu A obserwowano w całym kraju gdzie zarejestrowano 3072 zachorowania (w 2016r. tylko 35 przypadków).

Wzw typu A jest to ostra choroba zakaźna wywołana przez wirus HAV. Przebieg choroby na ogół jest łagodny. Powikłania choroby występują rzadko. Do zakażenia dochodzi podczas bezpośredniego kontaktu z osobą zakażoną, przez spożycie zakażonej żywności, wody. Najskuteczniejszym sposobem zapobiegania jest szczepienie. Niestety w chwili obecnej brakuje w całym kraju szczepionek. Zapobiegamy zakażeniom również przez mycie rąk przed każdym posiłkiem i zawsze po skorzystaniu z toalety oraz przez dokładne mycie owoców i warzyw.

W roku sprawozdawczym nie zarejestrowano zachorowań na dur brzuszny.

W PSSE Częstochowa prowadzono rejestr nosicieli duru brzuszego. Na terenie powiatu nadzór obejmował 4 nosicieli duru brzuszego.

1.2. Choroby zakaźne wieku dziecięcego.

Do tej grupy chorób zalicza się m.in.: nagminne zapalenie przyusznic (świnka), ospa wietrzna, krztusiec, odra, różyczka, płonica. Źródłem zakażenia tych chorób jest chory człowiek, a zakażenie przenosi się drogą powietrzno-kropelkową i przez bezpośredni kontakt z osobą chorą. Przeciwno wielu chorobom zakaźnym wieku dziecięcego prowadzone były obowiązkowe szczepienia ochronne.

Od 1963r. wprowadzono szczepienie przeciwko krztuścowi, od 1975r. prowadzone są szczepienia przeciwko odrze, natomiast od 2003r. cała populacja dzieci szczepiona jest skojarzoną szczepionką przeciw odrze, śwince i różyczce.

W 2017r. po wzroście zachorowań na ospę wietrzną w 2016r. - 718 przypadków zaobserwowano spadek liczby zachorowań do 477 tj. o 33,5%. Zdecydowana większość zachorowań dotyczyła osób do 15 roku życia. Zachorowania w tym przedziale wieku stanowiły 87,0% wszystkich zachorowań na ospę wietrzną. Z powodu powikłań w wyniku zachorowania na ospę wietrzną hospitalizowano 1 osobę. Żadna osoba chora na ospę wietrzną nie była szczepiona przeciwko tej chorobie.

Przeciwko ospie wietrznej prowadzone były szczepienia zalecane oraz bezpłatne szczepienia w grupach ryzyka tj. u dzieci z zaburzeniami odporności i osób z ich otoczenia do lat 13 oraz dzieci uczęszczających do żłobka. W 2017 roku przeciwko ospie wietrznej zaszczepiono tylko 40 osób.

W 2017 r. odnotowano spadek liczby zachorowań na krztusiec z 10 przypadków w 2016r. do 2 w roku sprawozdawczym. Strategia zwalczania krztuśca to prowadzenie powszechnych szczepień u dzieci i młodzieży zgodnie kalendarzem szczepień. Od 2016r. do obowiązkowych szczepień przeciwko krztuścowi wprowadzono drugą dawkę przypominającą dla młodzieży w 14 roku życia. Ponadto zalecano szczepienia przypominające w ramach tzw. „strategii kokonu” u osób dorosłych opiekujących się małymi dziećmi.

Zachorowania na pozostałe choroby zakaźne wieku dziecięcego kształtowały się następująco:

- świnka – 5 przypadków w 2017r. – w 2016r. - 6 zachorowań,
- płonica – 16 przypadków w 2017r. – w 2016r. - 59 zachorowań.

Nie odnotowano zachorowań na odrę i różyczkę. Choroby te objęte są przez WHO programem eliminacji, który m.in. obejmuje potwierdzenie laboratoryjne, każdego podejrzenia o zachorowanie. W 2017r. do laboratorium NIZP-PZH w Warszawie wysłano

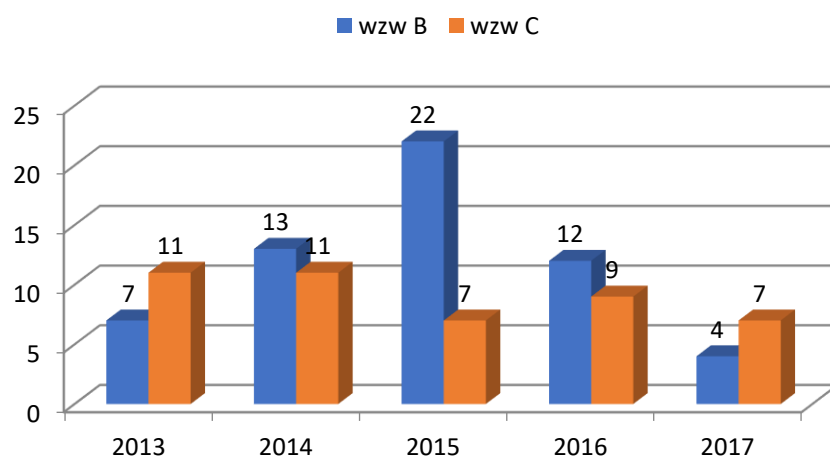
jedną próbkę krwi chorego podejrzanego o zachorowanie na różyczkę. Uzyskano wynik ujemny wykluczający zachorowanie.

1.3. Wirusowe zapalenie wątroby (wzw B, wzw C).

Choroby tej grupy szerzą się głównie poprzez krew (wskutek zabiegów medycznych - przetaczania krwi, przeszczepów narządów, zabiegów niemedycznych takich jak: tatuaże, przekłuwanie uszu czy akupunktury) oraz drogą seksualną. W roku 2017 nie zarejestrowano przypadków ostrego wirusowego zapalenia wątroby typu B natomiast zgłoszono 4 zachorowania na przewlekłe wzw typu B. Zachorowania dotyczyły osób od 27 do 50 roku życia. Brak ostрых zachorowań to rezultat masowo prowadzonych szczepień ochronnych przeciwko wzw typu B, natomiast w dalszym ciągu wykrywane były postaci przewlekłe. Zarejestrowano 7 przypadków wirusowego zapalenia wątroby typu C. Zachorowania na wzw typu C dotyczyło osób od 24 do 70 roku życia. W większości przypadków zakażenie HCV przebiega w sposób przewlekły i zwykle w pierwszym okresie choroby bezobjawowo. Z tego powodu zakażenia HCV są rozpoznawane często w trakcie przesiewowych badań laboratoryjnych wykonywanych z innych powodów (krwiodawcy, kobiety w ciąży). Zidentyfikowane przypadki to także konsekwencja szerszej diagnostyki serologicznej tych zakażeń prowadzonej na skutek licznych programów edukacyjnych dotyczących zakażeń wirusami zapalenia wątroby typu B i C. Z uwagi na brak metod zapobiegania zakażeniom HCV w drodze szczepień ochronnych szerzeniu się zakażeń można zapobiegać w drodze wdrażania i utrzymania wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywanych świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedycznym przebiegającym z naruszeniem ciągłości tkanek.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Częstochowie w ramach nadzoru epidemiologicznego prowadzonego w związku ze zgłoszeniami zachorowań/podejrzeń zachorowań na wzw typu B i C kieruje na szczepienia przeciwko wzw typu B osoby z otoczenia nosicieli HBV, a także osoby zakażone wirusem HCV. Szczepienia przeciwko wzw typu B tych osób finansowane są z budżetu państwa. W 2017r. do szczepień tych zakwalifikowano 64 osoby.

Zachorowania wzw typu B i C w latach 2013-2017

1.4. Zachorowania na grypę i zakażenia grypopodobne

Na terenie powiatu stale monitorowana była sytuacja epidemiologiczna zachorowań na grypę i infekcje grypopodobne na podstawie tygodniowych raportów przysyłanych przez placówki medyczne. Na całkowitą liczbę zachorowań na grypę oraz infekcje grypopodobne składały się zachorowania występujące szczególnie w okresie jesienno-zimowym oraz zimowo-wiosennym należące odpowiednio do jednego sezonu epidemicznego. Liczba zgłoszonych zachorowań grypopodobnych w porównaniu do roku 2016 wzrosła o 18,9%. Było to odpowiednio 14699 przypadków w 2016r. i 17483 w 2017r. Największą liczbę zachorowań grypopodobnych w roku sprawozdawczym zgłoszono w styczniu i lutym. W 2017r. do Powiatowej Stacji z terenu powiatu częstochowskiego zgłoszono 3 przypadki zachorowania na grypę potwierdzoną badaniem laboratoryjnym.

1.5. Inne choroby zakaźne.

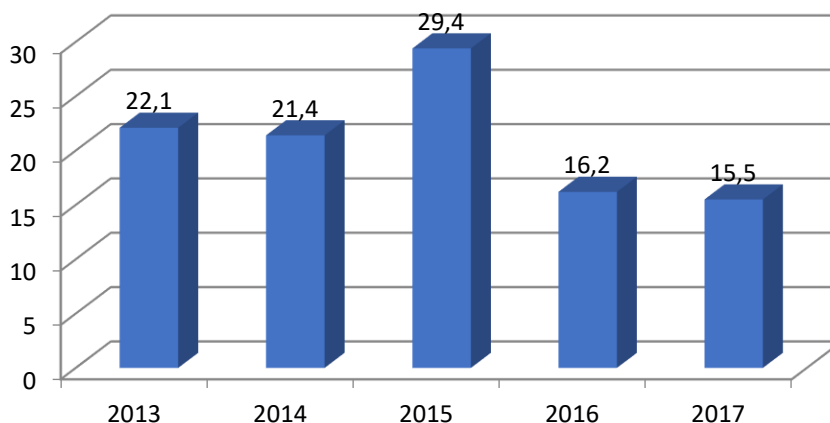
W 2017r. zarejestrowano 47 zachorowań na boreliozę, chorobę przenoszoną przez kleszcze. W porównaniu do roku 2016 kiedy zarejestrowano 58 zachorowań był to spadek o 18,9%.

Nadal zagrożeniem dla ludności były pokąsania przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę. Zarejestrowano 120 pokąsań podczas gdy w 2016 roku były to 72 pokąsania. Jest to wzrost o 66,6%. Zdecydowana większość to pokąsania przez psy, które stanowiły 87,5% wszystkich pokąsań. Inne zwierzęta to koty – 11 przypadków, wiewiórka, nietoperz i łoś. Większa liczba pokąsań to też większa liczba osób szczepionych przeciwko wściekliznie. W 2016r. szczepiono 15 osób, w 2017r. – 31 osób, tj. wzrost o 106,6%.

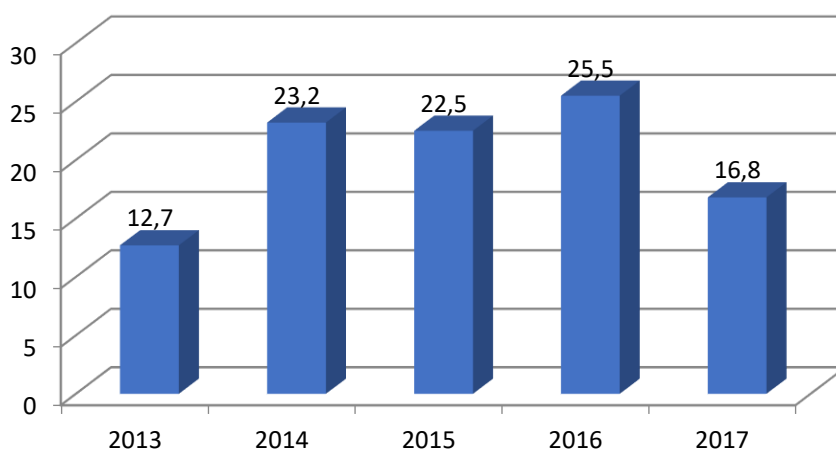
W 2017r. zarejestrowano i objęto nadzorem epidemiologicznym 21 osób, u których stwierdzono zachorowania na gruźlicę płuc. Zachorowania w większości dotyczyły mężczyzn, bezrobotnych, emerytów.

Zapadalność na 100 000 mieszkańców na wybrane choroby zakaźne w latach 2013-2017 przedstawiono w formie wykresów graficznych.

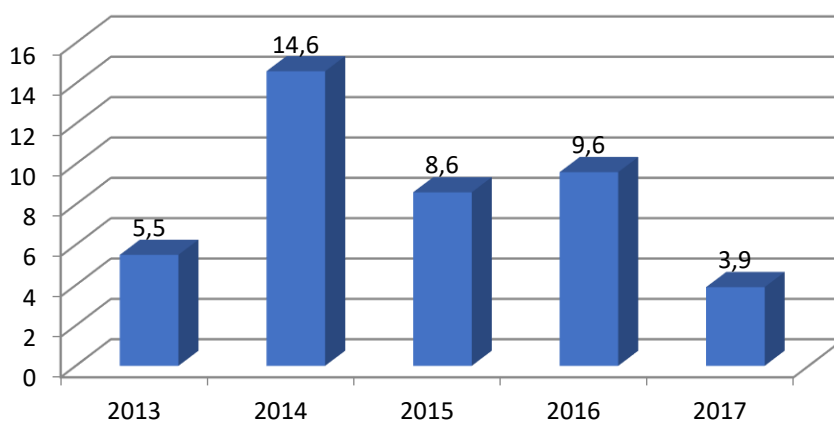
Zapadalność na gruźlicę w latach 2013-2017

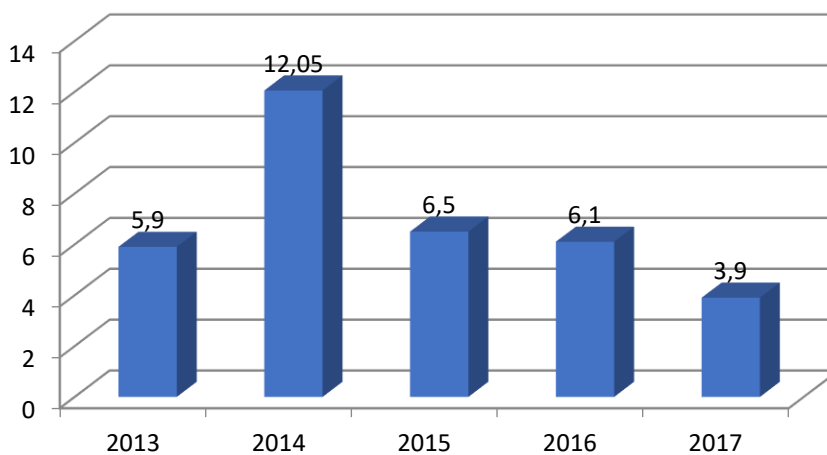
Zapadalność na salmonellozy w latach 2013-2017

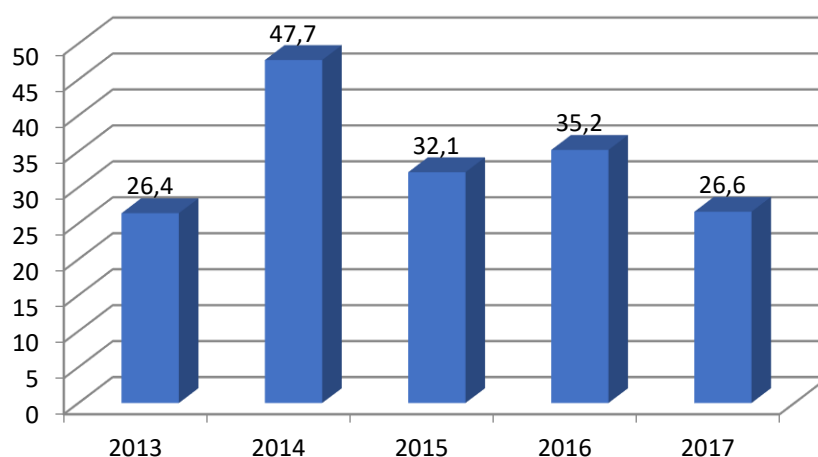
Zapadalność na krztusiec w latach 2013-2017

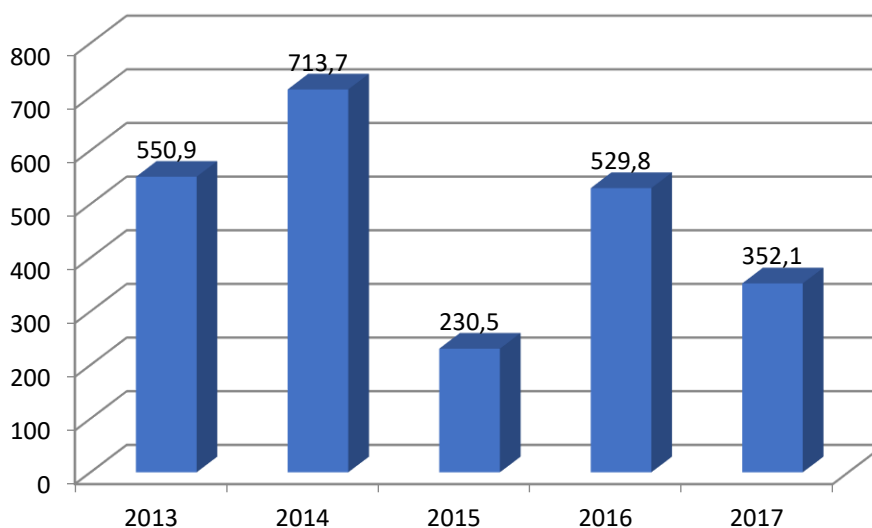
Zapadalność na nagminne zapalenie przyusznic w latach 2013-2017

Zapadalność na boreliozę w latach 2013-2017

Zapadalność na ospę wietrzną w latach 2013-2017

1.6. Szczepienia.

W 2017r. na terenie powiatu częstochowskiego obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych objęto 22 576 osób w przedziale wiekowym od 0 do 19 roku życia. Szczepienia realizowano w 86 punktach szczepień, tj. w 84 punktach szczepień mieszczących się w przychodniach, w 1 oddziale noworodkowym, oraz w 1 izbie przyjęć w szpitalu.

W roku sprawozdawczym skontrolowano 69 działających punktów szczepień, przeprowadzając 82 kontrole. Wszystkie skontrolowane punkty szczepień spełniały wymagania, jakim powinny odpowiadać gabinety o charakterze zabiegowym oraz warunki zachowania zasad łańcucha chłodniczego, wymaganego przy przechowywaniu preparatów szczepionkowych.

W 2017r. liczba dzieci, których rodzice uchylają się od obowiązku szczepień ochronnych wyniosła 87 i uległa zwiększeniu o 74 % w stosunku do 2016r. (50 osób). Jedną z przyczyn była odmowa zaszczepienia dziecka wyrażana przez rodziców na piśmie. W związku z tą sytuacją wysyłano przypomnienia do rodziców/opiekunów dzieci uchylających się od szczepień obowiązkowych, przypominające o zgłoszeniu się z dzieckiem na szczepienia.

Placówki wykonujące szczepienia ochronne na terenie powiatu częstochowskiego zgłosiły 12 przypadków niepożądanych odczynów poszczepiennych. Były to odczyny poszczepienne o łagodnym przebiegu. Hospitalizowano 1 osobę, pozostałe przypadki diagnozowano ambulatoryjnie.

Najważniejszą zmianą w Programie Szczepień Ochronnych na 2017 rok było wprowadzenie bezpłatnych szczepień przeciwko *Streptococcus pneumoniae* dla wszystkich dzieci urodzonych po 31 grudnia 2016 r. Do tej pory bezpłatną szczepionkę przeciw pneumokokom otrzymywały tylko wcześniaki oraz dzieci z grupy ryzyka.

Szczepienia wykonywane były zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, a ich wykonawstwo we wszystkich rocznikach było na poziomie niższym w stosunku do roku poprzedniego np.:

- dzieci w pierwszym roku życia - szczepienia pierwotne przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i szczepienia pierwotne przeciw *Haemophilus influenzae* typu b zaszczepiono – 41,85 % (w 2016r. - 52,92 %),
- dzieci w pierwszym roku życia – szczepienia przeciw *Streptococcus pneumoniae* zaszczepiono – 60,79 %,
- dzieci w drugim roku życia - szczepienia pierwotne i uzupełniające przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i szczepienie przeciwko *Haemophilus influenzae* typu b zaszczepiono – 95,02 % (w 2016r. - 97,62 %),
- dzieci w drugim roku życia - szczepienia pierwotne i uzupełniające przeciw wzv typu B zaszczepiono – 98,17 % (w 2016r. - 99,31 %),
- dzieci w drugim roku życia – szczepienia podstawowe przeciw odrze, śwince i różyczce zaszczepiono – 75,23 % (w 2016r. - 77,47 %),
- dzieci w 6 roku życia – szczepienie I przypominające przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi i poliomyelitis zaszczepiono – 74,52 % (w 2016r. - 81,05 %).

Wykonawstwo szczepień przypominających u dzieci i młodzieży w wieku szkolnym kształtowało się następująco:

- młodzież w 14 roku życia – szczepienie II przypominające przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi zaszczepiono – 84,19 % (w 2016 r. - 90,64 %),
- młodzież w 19 roku życia – szczepienie III przypominające przeciw błonicy, tężcowi zaszczepiono – 73,04 % (w 2016 r. - 84,88 %).

W Szpitalnej Izbie Przyjęć z Programu Szczepień Ochronnych realizowane były szczepienia przeciwko tężcowi u osób zranionych. Na ten cel w 2017 r. wydano 613 dawek szczepionki.

Ponadto punkty szczepień realizowały szczepienia zalecane. Były to m.in.:

- szczepienia przeciwko pneumokokom – zaszczepiono 354 osoby,
- szczepienia przeciwko meningokokom – zaszczepiono 52 osoby,
- szczepienia przeciwko rotawirusom – zaszczepiono 188 osób,

- szczepienia przeciwko grypie – zaszczepiono 1520 osób tj. 1,12 % populacji mieszkańców powiatu częstochowskiego , podczas gdy w 2016r. zaszczepiono 1401 osób, tj. 1,03 %. W skali kraju w 2016r. odsetek ten wyniósł 2,2 % populacji.

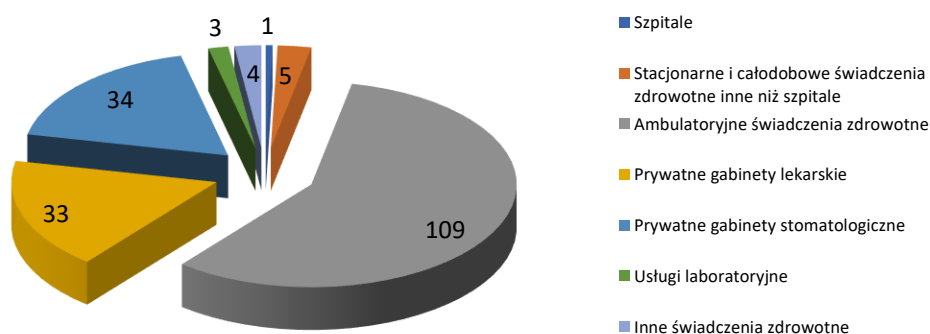
W 2017r. realizowane były szczepienia finansowane przez Starostwo powiatu częstochowskiego. Były to szczepienia przeciwko zakażeniu ludzkim wirusem brodawczaka (HPV) dla dziewczynek urodzonych w 2006r. - zaszczepiono 174 dziewczynki.

1.6. Nadzór nad obiektami prowadzącymi działalność leczniczą.

Na terenie powiatu częstochowskiego w 2017r. pracownicy Powiatowej Stacji na bieżąco kontrolowali podmioty lecznicze (placówki prowadzące całodobowe świadczenia zdrowotne, ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, prywatne gabinety lekarskie, gabinety protetyczne) przeprowadzając kontrole kompleksowe, tematyczne, interwencyjne i sprawdzające. Nadzorem objęto następujące obiekty prowadzące działalność leczniczą:

- 108 przychodni i poradni prowadzących działalność ambulatoryjną, w tym 31 gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w szkołach,
- 1 szpital i 1 przychodnia przyszpitalna,
- 62 gabinety indywidualnej i specjalistycznej praktyki lekarskiej, w tym 35 gabinetów indywidualnej i specjalistycznej praktyki lekarzy dentystów,
- 3 zakłady pielęgnacyjno - opiekuńcze pielęgniarstwa długoterminowej domowej świadczące usługi całodobowe,
- 3 obiekty (w tym 2 pracownie diagnostyczne) należące do 2 podmiotów leczniczych prowadzących działalność laboratoryjną,
- 4 zakłady rehabilitacji leczniczej w tym 2 świadczące usługi stacjonarne całodobowe,
- 6 filii pogotowia ratunkowego (podległe SPZOZ Pogotowie Ratunkowe w Częstochowie),
- 4 inne obiekty świadczące usługi medyczne dla mieszkańców (1 pracownia protetyczna, 1 gabinet hirudoterapii, 1 pracownia tomografii komputerowej, 1 zakład optyczny).

Liczba nadzorowanych obiektów leczniczych w 2017r.

W obiektach będących pod nadzorem Powiatowej Stacji przeprowadzono 221 kontrole sanitarnych, w tym 28 kontrole na wniosek strony w podmiotach lecznictwa otwartego, 1 kontrolę interwencyjną dotyczącą nie przestrzegania procedur medycznych i higienicznych w poradni prowadzącej działalność ambulatoryjną. Ustalono, że interwencja była niezasadna.

W ramach realizacji programu profilaktyki szpitalnej przeprowadzono 2 kontrole na wniosek strony w związku z poszerzeniem działalności leczniczej, 1 kontrolę kompleksową, 1 kontrolę w zakresie systemu zakażeń szpitalnych.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oceniali nadzorowany szpital biorąc pod uwagę jego stan techniczny, bieżącą czystość, stosowanie procedur higieniczno-sanitarnych, sterylizacji i kontroli skuteczności sterylizacji, postępowanie z bielizną czystą i brudną, postępowania z odpadami w miejscu ich wytwarzania, działalność Komitetu i Zespołu Kontroli Zakażeń Szpitalnych.

Woda w w/w obiektach doprowadzana była z wodociągów sieciowych o dobrej jakości. Zaopatrzenie w sprzęt jednorazowy oraz odzież ochronną i środki ochrony osobistej w roku sprawozdawczym było wystarczające. W placówkach tych w większości używana była bielizna jednorazowa. Bielizna wielorazowego użytku prana była w specjalistycznej pralni zlokalizowanej na terenie miasta Częstochowy - „Wod-Chem”. Kontrole wykazały, że składowanie bielizny było prawidłowe. W obiektach wydzielono magazyny lub szafy do przechowywania bielizny czystej i brudnej. Sposób postępowania z brudną i czystą bielizną, jak również odpadami niebezpiecznymi pochodzącymi z działalności medycznej nie budził zastrzeżeń. Pojemniki ze zużytym sprzętem jednorazowym przechowywano w wydzielonych, chłodnych pomieszczeniach bądź urządzeniach chłodniczych, zabezpieczone przed dostępem osób postronnych. W obiektach znajdowały się stosowne instrukcje postępowania z odpadami niebezpiecznymi. Wytwarzane odpady na podstawie zawartych umów odbierane były przez specjalistyczne firmy: „Sita”, „Remondis Medison”, „PBI”. Podmioty lecznicze posiadały zatwierdzone programy gospodarki w/w odpadami lub złożoną do Starostwa Powiatowego w Częstochowie informację o wytwarzaniu tego rodzaju odpadów.

Podejmowane przez podmioty procesy dekontaminacji odbywają się przy wykorzystaniu adekwatnych środków o szerokim spektrum działania, odpowiednio do zagrożenia oraz miejsca zastosowania. Obecnie stosuje się pełny asortyment preparatów zarejestrowanych i dopuszczonych do obrotu przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Roztwory użytkowe preparatów są przygotowywane, wykorzystywane oraz przechowywane według zaleceń producentów.

Najczęściej stosowanymi preparatami dezynfekcyjnymi były :

- preparaty do dezynfekcji narzędzi: Aniosime DD1, ID 213, Oroid Multisept, Sekusept Pulver, Cidex Opa, Cidex Solution, Pera-Med, Desprej, Almyrol, Sekumatic, Lysoformin 3000, Stabimed,
- preparaty do dezynfekcji narzędzi obrotowych: Sekudrill, Dekaseptol gel, ID 220,
- preparaty do dezynfekcji powierzchni: Deskosept AF, Virofex, Isorapid, Virkon, Dentiro, Mikrozyd, Haz-Tabs, Hospisept, Presept, Perform, Desco Wipes, Incidin Plus, Cleanisept Wipes, Biotensid, Incidur Spray, Aerodesin 2000, Meliseptol, FD 333, FD 300,

- preparaty do dezynfekcji systemów ssących: Oro clean Plus, MD555,
- preparaty antyseptyczne do rąk i skóry : Aniosgel 85 NPC, Desderman Pure, Sensiva, AHD 1000, AHD 2000, Braunol, Orosept , Octenisept, Kodan Tinktur Forte, Sterililium, Aseptoman Gel, Softasept, Manisoft, Seraman medical, Seraman sensitive/foam, Hydrex S.

W roku sprawozdawczy nie stwierdzono przypadków nieprawidłowości w sposobie opracowywania narzędzi przed sterylizacją, prowadzenia samego procesu sterylizacji oraz postępowania z wysterylizowanymi narzędziami.

W nadzorowanych podmiotach prowadzących działalność leczniczą na terenie powiatu częstochowskiego znajdowało się łącznie 65 autoklawów, z tego 4 autoklawy w Szpitalu w Blachowni, 29 aparatów zainstalowanych było w podmiotach leczniczych wykonujących ambulatoryjne świadczenia zdrowotne i 32 autoklawy w gabinetach indywidualnych praktyk lekarzy. Wewnętrzna kontrola biologiczna procesów sterylizacji w szpitalu przeprowadzana była 1 raz w tygodniu, wskaźniki chemiczne stosowane były do każdego pakietu. W autoklawach zainstalowanych w pozostałych podmiotach leczniczych średnio każdy autoklaw kontrolowany był testem biologicznym 1 raz w kwartale. Wszystkie procesy sterylizacji były kontrolowane wewnętrznie przy użyciu wskaźników chemicznych paskowych stosowanych do każdego pakietu. Najczęściej stosowano wskaźniki chemiczne - Twindicator, Steam, SPS, Sil-250. Prowadzona była dokumentacja i archiwizacja wyników kontroli skuteczności procesów sterylizacji.

Na zlecenie podmiotów leczniczych działających na terenie powiatu częstochowskiego w laboratorium Powiatowej Stacji przeprowadzono 114 badań skuteczności procesu sterylizacji testami biologicznymi. W jednym przypadku stwierdzono nieskuteczność procesu sterylizacji, który dotyczył indywidualnej praktyki lekarza dentysty. Właściciel obiektu został natychmiast powiadomiony o nieskuteczności procesu sterylizacji oraz zobowiązany do naprawy urządzenia i powtórnego przeprowadzenia testu biologicznego.

W 2017r. stwierdzono znaczną poprawę standardu świadczonych usług w podmiotach leczniczych z uwagi na przeprowadzone remonty wynikające z realizacji programów dostosowawczych.

ROZDZIAŁ II

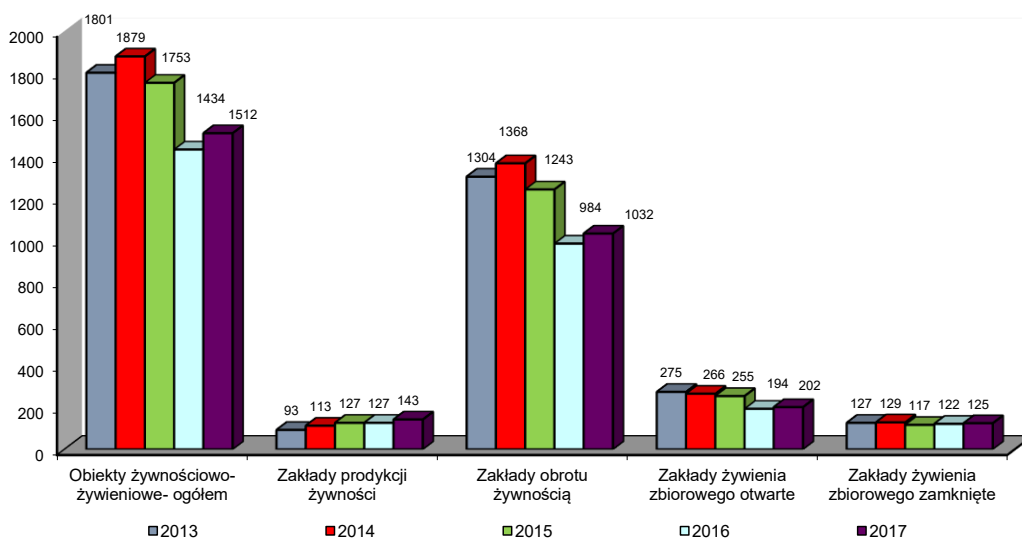
OCENA STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW ŻYWNOŚCIOWO – ŻYWIENIOWYCH

2. Stan sanitarny – ocena ogólna

W roku 2017 Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Częstochowie obejmowała nadzorem 1512 obiektów żywnościowo – żywieniowych zlokalizowanych na terenie 16 gmin powiatu częstochowskiego. W porównaniu do roku 2016 liczba nadzorowanych obiektów zwiększyła się o 78. Największy wzrost ilości obiektów odnotowano w grupie zakładów produkcji oraz obrotu żywnością.

Lp.	Rodzaj obiektów	Liczba obiektów				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Zakłady produkcji żywności	93	113	127	127	143
2.	Zakłady obrotu żywnością	1304	1368	1243	984	1032
3.	Zakłady żywienia zbiorowego otwarte	275	266	255	194	202
4.	Zakłady żywienia zbiorowego zamknięte	127	129	117	122	125
5.	Obiekty obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz kosmetykami	2	3	11	7	10
6.	Obiekty żywnościowo-żywieniowe ogółem	1801	1879	1753	1434	1512

Liczba zakładów żywnościowo-żywieniowych podlegających nadzorowi
w latach 2013-2017 na terenie powiatu częstochowskiego

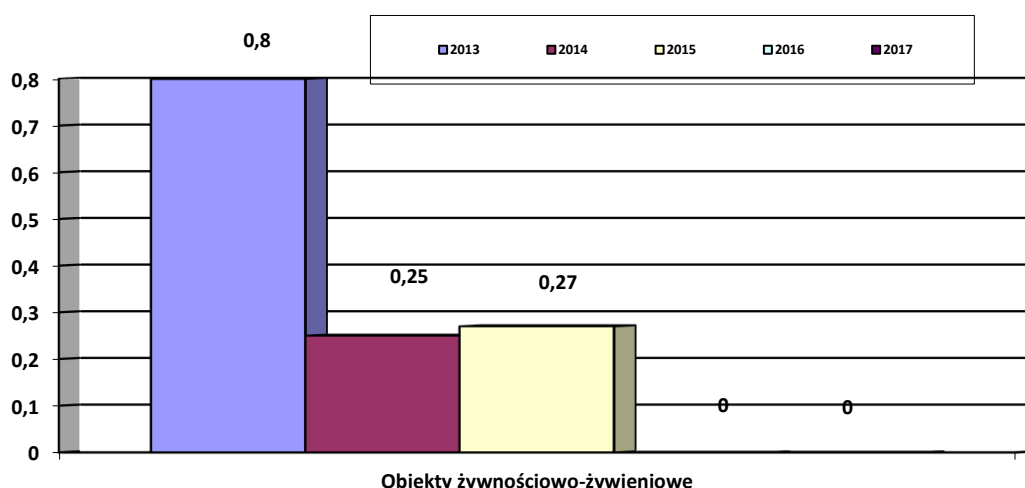

Nadzór nad zakładami żywnościowo-żywnieniowymi realizowano zgodnie z opracowanym harmonogramem na rok 2017 oraz zasadniczymi przedsięwzięciami na 2017r. Z ogólnej liczby 1512 obiektów skontrolowano 610 zakładów, co stanowi 40,3 % wszystkich nadzorowanych obiektów (w 2016r. wskaźnik ten wynosił 50 %).

Ogółem przeprowadzono 719 kontroli i rekontroli sanitarnych. Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniany był zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Do tego celu wykorzystane zostały ujednolicone arkusze oceny stanu sanitarnego dla poszczególnych rodzajów obiektów. Kontrolami nie objęto zakładów, dla których na podstawie przeprowadzonej analizy ryzyka ustalono inną, niż raz na rok częstotliwość kontroli obiektów, w zależności od uzyskanej kategorii ryzyka. Przeprowadzona ocena stanu sanitarnego w 361 obiektach żywnościowo-żywnieniowych wykazała, że żaden zakład nie uzyskał oceny niezgodnej.

Dane dotyczące oceny stanu sanitarnego przeprowadzonej w oparciu o arkusze oceny w nadzorowanych obiektach na terenie powiatu częstochowskiego z uwzględnieniem poszczególnych grup ilustruje poniższy wykres.

Odsetek obiektów żywnościowo-żywnieniowych ocenianych jako niezgodne z wymaganiami w latach 2013-2017

W związku ze stwierdzonymi w czasie kontroli nieprawidłowościami wydano 52 decyzje administracyjne nakazujące usunięcie stwierdzonych uchybień, z czego 14 decyzji zakazujących wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niewłaściwej jakości zdrowotnej. Za zaniedbania w zakresie utrzymania właściwego stanu sanitarno-higienicznego na osoby winne nałożono 36 mandatów na kwotę 5 500,00 zł.

Działania kontrolne i represyjne w obiektach żywnościowo-żywnieniowych w latach 2016-2017

Liczba obiektów			Liczba kontroli i rekontroli	% niezgodnych	Działalność represyjna					Próby	
Rok	ogółem	skontrolowanych			wydano decyzji administracyjnych	Zakazu wprowadzania do obrotu	unieruchomienia	mandaty	kwota [zł.]	pobrane	zdyskwalifikowane
2016	1434	717	922	0	133	18	2	69	10 850	85	10
2017	1512	610	719	0	52	14	0	36	5 500	69	6

W roku sprawozdawczym do PSSE wpłynęły 42 interwencje klientów, które dotyczyły między innymi sprzedaży środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia, złego stanu sanitarno-technicznego zakładu. W związku ze zgłoszonymi interwencjami przeprowadzono 42 kontrole. Zasadność zarzutów potwierdziła się w 6 przypadkach. W sytuacjach potwierdzających zasadność składanych zarzutów lub stwierdzenia innych nieprawidłowości wydano 3 decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. Nałożono na osoby winne zaniedbań 8 mandatów karnych na kwotę 1 700,00 zł. W przypadku podania danych osobowych przez osobę wnoszącą interwencję każdorazowo udzielana była pisemna odpowiedź.

2.2. Ocena stanu sanitarnego – szczegółowa

2.1. Zakłady produkcji żywności

W 2017r. w ewidencji znajdowały się 143 zakłady produkcji żywności, z których 46 obiektów stanowiło zakłady produkcji pierwotnej. Ogółem w omawianej grupie skontrolowano 67 zakładów, co stanowiło 46,8% wszystkich nadzorowanych obiektów. Przeprowadzono 103 kontrole sanitarne i rekontrole. Żaden z zakładów produkcji żywności nie został oceniony jako niezgodny z wymaganiami.

Stan sanitarno-techniczny zakładów produkcyjnych utrzymuje się na poziomie roku ubiegłego. Zakłady charakteryzowały się zróżnicowanym stanem sanitarno-technicznym,

a ich znaczną część stanowiły zakłady funkcjonujące w starych, adaptowanych budynkach. Zakłady te produkowały niewielkie ilości wyrobów, które sprzedawane były głównie na rynku lokalnym. Najbardziej prężną grupą zakładów stanowią wytwórnie makaronów, których stan sanitarno -techniczny jest w większości zadawalający. Zakłady te posiadały duże rynki zbytu, również za granicą. Wyposażenie w tych zakładach jest nowoczesne, produkcja zautomatyzowana, pozwalająca na prowadzenie produkcji przy udziale niewielkiej ilości pracowników. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w tej grupie obiektów to:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny ścian, podłóg, sufitów,
- brak bieżącej czystości w pomieszczeniach produkcyjnych, magazynowych i socjalnych,
- uszkodzone i zniszczone urządzenia oraz sprzęt produkcyjny,
- brak segregacji masy towarowej.

Stwierdzone nieprawidłowości w utrzymaniu właściwego stanu sanitarnego skutkowały wydaniem 14 decyzji administracyjnych zobowiązujących przedsiębiorców do usunięcia uchybień, z czego 1 decyzja zakazująca wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niewłaściwej jakości zdrowotnej.

Za nieprzestrzeganie zasad higieny produkcji oraz za stwierdzony niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny w pomieszczeniach zakładów na osoby winne zaniedbań nałożono 2 mandaty karnych na łączną kwotę 450,00 zł (w 2016r. nałożono 6 mandatów na kwotę 950,00 zł.).

W 121 zakładach produkcji zasady z zakresu GHP/GMP były przestrzegane, a zapisy prowadzone na bieżąco. System HACCP wdrożyło 56 zakładów, co stanowiło 39,1% wszystkich nadzorowanych obiektów w tej grupie (w 2016r. wskaźnik ten wynosił 51,2 %). Korzystając z ułatwień przewidzianych przez Komisję Europejską we wdrażaniu procedur HACCP w zakładach produkcji pierwotnej (gospodarstwa rolne) przestrzeganie zasad GHP/GMP uznano za wystarczający poziom bezpieczeństwa dla produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności. W pozostałych obiektach prace związane z wdrażaniem systemu HACCP są kontynuowane.

W zakładach produkcji żywności pobrano 37 próbek do badań laboratoryjnych, z czego 5 próbek do badań w zakresie mikrobiologii, 5 mykotoksyn, 4 w kierunku metali, 21 próbek w kierunku zanieczyszczeń biologicznych oraz 2 w kierunku pestycydów. Zakwestionowano 4 próbki z uwagi na zanieczyszczenia biologiczne.

Produkcja pierwotna i sprzedaż bezpośrednia prowadzone były, podobnie jak w latach ubiegłych, w gospodarstwach rolnych, sadowniczych, ogrodniczych i pieczarkarniach. Skontrolowano 8 zakładów produkcji pierwotnej, w których przeprowadzono łącznie 9 kontroli dotyczących oceny przestrzegania warunków higienicznych na plantacjach na etapie upraw, zbioru, transportu i przechowywania żywności. Nieprawidłowości w tych zakresach nie stwierdzono. W ramach „Planu działania na 2017r. dotyczącego produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego” przeprowadzono 3 kontrole sanitarne wspólnie z przedstawicielami Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska. W trakcie czynności kontrolnych pobrano do badań laboratoryjnych próbki żywności (jabłka, pomidory) w kierunku zawartości metali ciężkich oraz owies w kierunku pestycydów. W/w próbki nie uległy zakwestionowaniu. Na terenie powiatu częstochowskiego powstał nowy zakład produkcji kiełków.

2.2. Obiekty obrotu żywnością

W 2017r. na terenie powiatu częstochowskiego znajdowały się 1032 obiekty obrotu żywnością. Do tej grupy zaliczane są sklepy spożywcze (w tym super i hipermarkety), kioski, magazyny hurtowe, obiekty ruchome i tymczasowe oraz inne obiekty obrotu żywnością.

Skontrolowano 318 obiektów, co stanowiło 31% wszystkich nadzorowanych obiektów (w 2016r. – 40,4%). Przeprowadzono 402 kontrole sanitarne i rekontrole.

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniony był zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Ocenione zostały 203 obiekty, które uzyskały ocenę zgodną.

Najczęściej stwierdzane uchybienia w obiektach obrotu żywnością to:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny ścian, sufitów, podłóg pomieszczeń handlowych i magazynowych oraz powierzchni stykających się z żywnością,
- brak bieżącej czystości pomieszczeń zakładu,
- niewłaściwe prowadzenie zabiegów mycia i dezynfekcji,
- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po terminie przydatności do spożycia oraz dacie minimalnej trwałości,
- niewłaściwe warunki magazynowania i sprzedaży,
- brak przestrzegania i realizacji procedur GHP/GMP oraz systemu HACCP.

W związku ze stwierdzonymi uchybieniami wydano 36 decyzji administracyjnych w tym 13 decyzji wycofania z obrotu handlowego środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia (w 2016r. – 20 decyzji represyjnych). Za stwierdzone uchybienia sanitarno – higieniczne nałożono 27 mandatów karnych na sumę 4 050,00zł. (w 2016r. - 52 mandaty na kwotę 8 350,00 zł.).

Zasady z zakresu GHP/GMP były wdrożone i przestrzegane w 1004 obiektach obrotu żywnością (w 2016r.- 903), a system HACCP w pełni wdrożono i stosowano w 479 zakładach (w 2016r. - 529).

W zakładach obrotu żywnością pobrano 30 próbek do badań laboratoryjnych, z czego 25 próbek do badań w zakresie mikrobiologii, 5 w kierunku fizykochemii. Powyższe próbki nie uległy zakwestionowaniu.

Podobnie jak w latach ubiegłych, w ramach systemu RASFF podejmowano stosowne działania zgodnie z procedurą funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania, których celem było ustalenie czy w obrocie handlowym znajdowały się produkty zgłoszone do systemu, stanowiące potencjalne zagrożenie dla zdrowia i życia konsumentów. Przeprowadzono 15 kontroli w obiektach obrotu środkami spożywczymi i wyrobami do kontaktu z żywnością. Kontrole wykazały, że procedura związana z wycofaniem produktów objętych powiadomieniem została rozpoczęta i przeprowadzona przez odpowiednich przedsiębiorców we własnym zakresie.

Ponadto na terenie powiatu częstochowskiego w miejscowościach: Złoty Potok i Mstów odbywały się imprezy masowe i plenerowe, podczas których przeprowadzono 6 kontroli sanitarnych. Nadzorem objęto również ruchome i tymczasowe punkty obrotu żywnością zlokalizowane w miejscowości Mstów, podczas nasilonego ruchu pątniczego. W trakcie przeprowadzonych czynności kontrolnych, stwierdzono nieprawidłowości natury sanitarno-higienicznej w związku z czym nałożono mandat karny w wysokości 100,00 zł.

W 2017r. na terenie gmin powstały dwa nowe sklepy o dużej powierzchni prowadzące głównie sprzedaż w systemie samoobsługowym, oferujące szeroki asortyment wprowadzanych do obrotu środków spożywczych.

2.3.Zakłady żywienia zbiorowego

Grupa „zakładów żywienia zbiorowego” obejmowała:

- zakłady żywienia zbiorowego otwarte tj. bary, restauracje, kawiarnie, smażalnie, bary fast food, pijalnie piwa,
- zakłady żywienia zbiorowego zamknięte, tj. stołówki w szpitalach, szkołach, przedszkolach, domach opieki społecznej.

W 2017r. pod nadzorem Powiatowej Stacji na terenie powiatu częstochowskiego znajdowało się 327 obiektów żywienia zbiorowego (202 obiekty żywienia zbiorowego otwartego i 125 żywienia zbiorowego zamkniętego). Skontrolowano 225 obiektów (tj.: 104 żywienia zbiorowego otwartego i 121 żywienia zbiorowego zamkniętego), co stanowi 68,8% wszystkich nadzorowanych obiektów w tej grupie. Przeprowadzona ocena stanu sanitarnego w 109 obiektach żywieniowych wykazała, że żaden zakład nie uzyskał oceny niezgodnej z wymaganiami. Ogółem przeprowadzono 214 kontroli sanitarnych i rekontroli, w czasie których stwierdzono uchybienia typu:

- nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny ścian, sufitów, podłóg, urządzeń, sprzętu produkcyjnego i pomocniczego,
- brak bieżącej czystości i porządku w pomieszczeniach obiektów,
- brak zachowanej segregacji asortymentowej w urządzeniach chłodniczych,
- wykorzystywanie do produkcji potraw surowców lub półproduktów po upływie terminu ważności,
- niepełne procedury i instrukcje lub brak systematycznych zapisów w ramach GHP/GMP i systemu HACCP.

Za stwierdzone nieprawidłowości w obiektach żywienia zbiorowego nałożono na osoby winne zaniedbań 7 mandatów karnych na kwotę 1 000,00 zł. (w 2016r. – 11/ 1550,00 zł.) oraz wydano 2 decyzje nakazujące doprowadzenie obiektów do właściwego stanu technicznego (w 2016r. - 9 decyzji administracyjnych).

Działania kontrolne i represyjne w obiektach żywienia zbiorowego w latach 2016-2017

Rok	Rodzaj obiektów	Liczba obiektów		Liczba kontroli i rekontroli	% Niezgodnych	Działalność represyjna			
		zarejestrowanych	skontrolowanych			wydano decyzji administracyjnych	uniaruchomienia	mandaty	kwota
2016	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	194	118	157	0	7	0	10	1450 zł
	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego	122	113	115	0	2	1	1	100 zł.
2017	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	202	104	115	0	2	0	7	1000 zł.
	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego	125	121	99	0	0	0	0	0

Na terenie nadzorowanym przez Powiatową Stację zasady GHP/GMP wdrożyło 330 zakładów żywienia zbiorowego. System HACCP został wdrożony w 186 obiektach żywieniowych (w 2016r. - 230). Korzystając z ułatwień przewidzianych przez Komisję Europejską we wdrażaniu procedur HACCP w małych zakładach (pjalnie piwa), przestrzeganie zasad GHP/GMP uznano za wystarczający poziom bezpieczeństwa dla produkowanej i wprowadzanej do obrotu żywności.

W trakcie wykonywania bieżących czynności kontrolnych w 4 zakładach żywienia zbiorowego sprawdzono jakość tłuszczu smażalniczego za pomocą testera tłuszczu LRSM. Badanie wykazało wskazanie %WKT (wolnych kwasów tłuszczowych) w przedziale 1%-1,5%, który jest wynikiem akceptowalnym, w związku z czym nie pobrano tłuszczu smażalniczego do badań laboratoryjnych.

W ramach akcji wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży w 2017 roku działalność prowadziło 8 obiektów zlokalizowanych na terenie 3 gmin, tj. Janów, Olsztyn, Konopiska. W funkcjonujących placówkach przeprowadzono 15 kontroli sanitarnych. Przeprowadzone kontrole nie wykazały nieprawidłowości natury sanitarnej. Zgłoszono 1 interwencję na funkcjonowanie bloku żywieniowego placówki wypoczynku, której zarzuty nie potwierdziły się. Zatruc pokarmowych nie odnotowano.

3. Ocena sposobu żywienia

W 2017r. przeprowadzono ocenę teoretyczną jadłospisów dekadowych w 6 placówkach żywienia zbiorowego zamkniętego, tj.:

- w 3 szkołach podstawowych,
- w 3 przedszkolach.

Przeprowadzone analizy pobranych jadłospisów dekadowych nie wykazały nieprawidłowości w zakresie procentowego udziału energii pochodzącej z białka, tłuszczu i węglowodanów oraz zapotrzebowania na składniki odżywcze. Stwierdzone niewielkie odchylenia w zakresie realizacji pokrycia zapotrzebowania na witaminy i składniki mineralne mieściły się w dopuszczalnej granicy błędu +/- 10% w stosunku do zalecanych norm żywieniowych.

W czasie przeprowadzanych kontroli sanitarnych w ramach sprawowanego nadzoru nad placówkami żywienia zbiorowego zamkniętego dokonywano oceny przedłożonych do wglądu zestawień posiłków wchodzących w skład jadłospisu dekadowego pod kątem respektowania wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26.07.2016r. dotyczącego żywienia dzieci i młodzieży w jednostkach systemu oświaty. Przeanalizowane zestawienia posiłków w większości uwzględniały zmiany sposobu żywienia dzieci i młodzieży wynikające z w/w rozporządzenia. Zaobserwowano dużą zmianę w zakresie stosowanych środków spożywczych i technik kulinarnych w przygotowywanych posiłkach, nowych potraw, wzrost podaży warzyw i owoców oraz obniżenie podaży cukru i soli. Drobne nieprawidłowości dotyczyły ilości zalecanych porcji mleka i jego przetworów, warzyw i owoców w podawanych posiłkach. W tych przypadkach udzielano instruktażu osobom odpowiedzialnym za żywienie w placówce oraz wydawano zalecenia doraźne w protokołach kontroli.

4. Jakość zdrowotna środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków pobranych do badań w 2017r.

W 2017 roku w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu pobrano do badań laboratoryjnych na terenie powiatu częstochowskiego 69 próbek, w tym:

- 48 próbek żywności,
- 21 próbek sanitarnych z piekarni.

Zakres badań obejmował parametry mikrobiologiczne, fizyko-chemiczne, zanieczyszczenia biologiczne oraz ocenę znakowania środków spożywczych pobranych do badań w opakowaniach producenta.

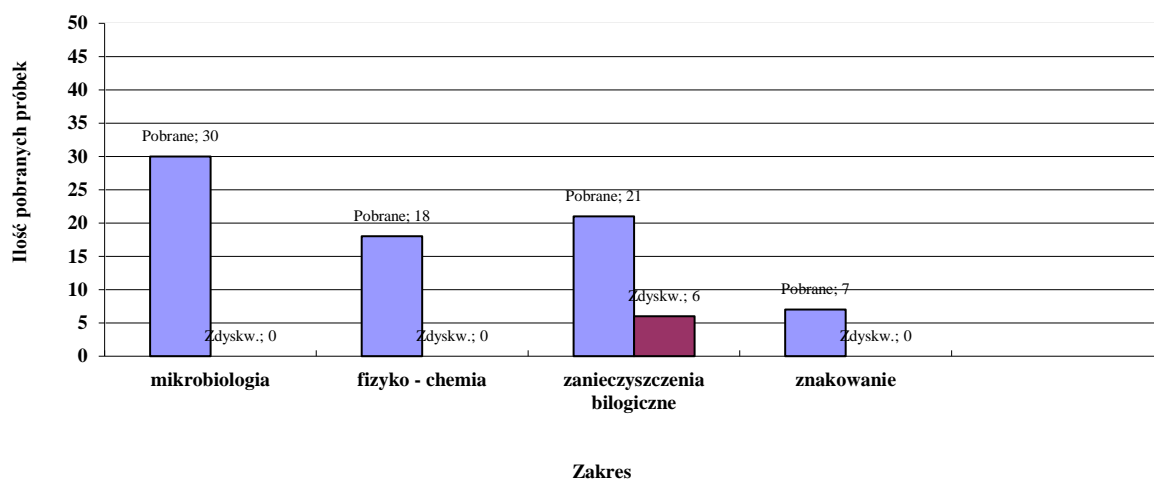
Pod względem zakresu badań pobrano i zbadano następującą liczbę próbek:

- pod względem mikrobiologicznym – 30,
- pod względem fizyko-chemicznym – 18,
- pod względem obecności zanieczyszczeń biologicznych – 21.

Dodatkowo w 7 próbkach pobranych w opakowaniach jednostkowych producenta dokonano oceny prawidłowości znakowania.

Z 69 próbek pobranych na terenie powiatu częstochowskiego zakwestionowano 6, co stanowi 8,7 % z ogólnej liczby próbek zbadanych (w roku 2016 – 11,8%). Próbki uległy zakwestionowaniu z powodu zanieczyszczeń biologicznych.

Ilość próbek pobranych i zdyskwalifikowanych w 2017 r.

Liczba przeprowadzonych badań próbek zbadanych i zdyskwalifikowanych środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pobranych na terenie powiatu częstochowskiego w latach 2013-2017

2013		2014		2015		2016		2017	
próbki zbadane	zdyskwalifikowane	próbki zbadane	zdyskwalifikowane	próbki zbadane	zdyskwalifikowane	próbki zbadane	zdyskwalifikowane	próbki zbadane	zdyskwalifikowane
72	3 (4%)	85	16 (19%)	60	8 (13,3%)	85	10 (11,8 %)	69	6 (8,69 %)

W związku z zakwestionowanymi próbkami podjęto stosowne działania zgodnie z kompetencjami. Wszczęto postępowania administracyjne wobec podmiotów produkujących lub wprowadzających do obrotu środki spożywcze niewłaściwej jakości zdrowotnej, wzmociono nadzór sanitarny nad tymi obiektami oraz obciążono podmioty kosztami związanymi z pobieraniem i badaniem próbek. W przypadku próbek zdyskwalifikowanych, które zostały wyprodukowane przez zakłady nie znajdujące się na terenie nadzorowanym przez PSSE w Częstochowie, poinformowano terenowo właściwe organy urzędowej kontroli żywności, celem podjęcia działań zgodnie z kompetencjami i właściwością terenową.

ROZDZIAŁ III

OCENA STANU SANITARNEGO OBIEKTÓW UŻYTKU PUBLICZNEGO

Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Częstochowie sprawuje bieżący nadzór sanitarny kontrolując przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, celem ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem komunalnych szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, w odniesieniu do:

1. urządzeń do zaopatrywania w wodę i jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi,
2. wód wykorzystywanych do kąpieli i rekreacji,
3. obiektów użyteczności publicznej.

3.1. Urządzenia do zaopatrywania w wodę i ocena jakości wody do spożycia przez ludzi.

Mieszkańcy powiatu częstochowskiego zaopatrywani byli w wodę do spożycia wyłącznie z ujęć podziemnych. Woda dostarczana była głównie z wodociągów publicznych, które zaopatrywały ok. 96% mieszkańców powiatu. Reszta mieszkańców zaopatrywała się w wodę z własnych studni przydomowych oraz z 1 studni publicznej, zlokalizowanej w Bogusławicach na terenie Gminy Kruszyna. Na terenie powiatu znajdowało się 81 studni głębinowych. Woda do spożycia produkowana przez przedsiębiorstwa wodociągowe rozprowadzana była siecią wodociagową z ujęć o różnej wydajności:

- 25 wodociągów o wydajności $< 100 \text{ m}^3/\text{dobę}$,
- 29 wodociągów o wydajności $100 - 1000 \text{ m}^3/\text{dobę}$,
- 2 wodociąg o wydajności $1000 - 10000 \text{ m}^3/\text{dobę}$,

W obiektach wodociagowych przeprowadzono 56 kontroli w ramach prowadzonego bieżącego nadzoru w zakresie utrzymania stanu sanitarno – higienicznego urządzeń wodociagowych oraz 145 kontroli związanych z poborem próbek wody.

Do badań laboratoryjnych w zakresie parametrów fizykochemicznych i mikrobiologicznych pobrano 343 próbki wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W ramach przeprowadzonych w 2017r. badań jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w wodociagach publicznych kilkakrotnie stwierdzono przekroczenia badanych parametrów takich jak: - bakterie grupy coli, mętność, barwa, zapach, żelazo, mangan, co przedstawiono w tabeli.

GMINA	NAZWA WODOCIĄGU	PRZEKROCZONE PARAMETRY (ilość przekroczeń w próbkach)	
		Mikrobiologiczne	Fizykochemiczne
Konieczpol	Aleksandrów		barwa(3), mętność(3), żelazo(3), mangan(3)
Dąbrowa Zielona	Soborzyce	bakterie grupy coli (1)	
	Dąbek		mangan (3), mętność(1)
	Olbrachcice	bakterie grupy coli (1)	
Mstów	Mstów		mętność (1)
Kamienica Polska	Rudnik Wielki		mętność (1)
Starcza	Starcza		mętność (4)
	Klepaczka	bakterie grupy coli (3)	
Kłomnice	Garnek		mętność (2), zapach (2), żelazo (1)
	Witkowice	bakterie grupy coli (1)	
Konopiska	Konopiska-Kopalnia		mangan (3), zapach (1)
Olsztyn	Zakładowy PKP Mirów		zapach (1)
Janów	Apolonka		barwa (1), zapach (1)
	Lusławice	bakterie grupy coli (4)	
	Żuraw	bakterie grupy coli (1)	
	Siedlec	bakterie grupy coli (1)	
	Ponik		barwa (1), mętność (1),
Mykanów	Wierzchowisko		żelazo (1)

Ogółem przekroczenia parametrów mikrobiologicznych stwierdzono w 12 próbkach, a fizykochemicznych w 21 próbkach.

Przyczyny występowania zanieczyszczeń mikrobiologicznych w w/w wodociągach były trudne do ustalenia. W większości przypadków były to zdarzenia pojedyncze i po zgłoszeniu właściciele wodociągów podejmowali natychmiastowe działania prowadzące do poprawy jakości wody.

Przyczyny wystąpienia przekroczeń parametrów fizykochemicznych były uzależnione głównie od geologii i topografii terenu, na którym zlokalizowane było ujęcie oraz specyfiki

prowadzonych procesów uzdatniania wody. Przekroczenia parametrów organoleptycznych mogły być spowodowane nieprawidłowym stanem wewnętrznej instalacji w budynku.

W 2017r. na terenie powiatu częstochowskiego odnotowano:

1. Przekroczenie barwy, mętności, żelaza i manganu w wodociągu Aleksandrów (gm. Koniecpol) w 3 badanych próbkach. Na ujęciu prowadzono stały proces uzdatniania wody – napowietrzanie, odżelazianie i odmanganianie. Po sprawdzeniu działania urządzeń uzdatniających oraz przepłukaniu odcinka sieci woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia.
2. Przekroczenie manganu w wodociągu Dąbek (gm. Dąbrowa Zielona) wystąpiło w trzech próbkach wody, w tym w jednej podwyższona mętność. Przeprowadzenie płukania filtrów na stacji uzdatniania wody oraz odcinka sieci i wewnętrznej instalacji w budynku, poprawiło jakość wody, co zostało potwierdzone wynikami z badań.
3. Przekroczenie parametru organoleptycznego: mętność wystąpiło jednorazowo w wodociągu Rudnik Wielki (gm. Kamienica Polska) w próbce wody ze stacji uzdatniania. Po przepłukaniu filtrów przeprowadzone badania wykazały, że woda spełniała wymogi obowiązującego rozporządzenia.
4. Przekroczenie mętności i żelaza w wodociągu Garnek (gm. Kłomnice). W 2 próbkach stwierdzono nieprawidłową mętność i zapach wody, oraz w 1 próbce podwyższoną zawartość żelaza. Po przeprowadzeniu płukania odcinków sieci oraz wewnętrznych instalacji w budynkach, w których pobrane były próbki, jakość wody była zgodna z wymaganiami.
5. Przekroczenie manganu w wodociągu Konopiska - Kopalnia (gm. Konopiska) wystąpiło w 3 badanych próbkach wody. Przyczyną przekroczenia parametrów mogły być krótkotrwałe problemy z prowadzonym uzdatnianiem wody na ujęciu. Wykonane kolejne badania próbek wody były zgodne z obowiązującymi wymaganiami.
6. Przekroczenie mętności w 1 próbce wody pobranej z wodociągu Mstów (gm. Mstów), mogło być spowodowane złym stanem wewnętrznej instalacji budynku. Po przeprowadzeniu płukania instalacji w budynku oraz odcinka sieci wodociągowej jakość wody była zgodna z wymaganiami.
7. Przekroczenie mętności w wodociągu Starcza (gm. Starcza) wystąpiło w 4 badanych próbkach wody. Przyczyną przekroczenia parametrów mogły być krótkotrwałe przełączania zasilania sieci wodociągowej. Po przeprowadzonych płukaniach sieci jakość wody była zgodna z obowiązującymi wymaganiami.
8. Przekroczenie żelaza w 1 próbce wody pobranej z wodociągu Wierzchowisko (gm. Mykanów) ze stacji uzdatniania. Po przeprowadzeniu płukania filtrów jakość wody była zgodna z wymaganiami.
9. Przekroczenie organoleptyczne – nieakceptowalny zapach w 1 próbce wody pobranej z wodociągu zakładowego PKP Mirów (gm. Olsztyn), mogło być spowodowane złym stanem wewnętrznej instalacji wodnej w budynku. Po przeprowadzeniu płukania instalacji w budynku oraz odcinka sieci wodociągowej jakość wody była zgodna z wymaganiami.

10. Przekroczenia parametrów fizykochemicznych: barwa i mętność w wodociągu lokalnym Ponik oraz wodociągu Apolonka (gm. Janów) mogło być spowodowane złym stanem wewnętrznej instalacji budynków, z których zostały pobrane próbki do badań. Wodociąg lokalny Ponik zaopatruje w wodę wyłącznie wczasowiczów przebywających na terenie Ośrodka Wypoczynkowego w sezonie letnim. Po przepłukaniu odcinków sieci wodociągowej oraz wewnętrznych instalacji w budynkach jakość wody była zgodna z obowiązującymi wymaganiami, co zostało potwierdzone badaniami.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w poszczególnych wodociągach kontrolowana była w ramach prowadzonego bieżącego nadzoru przez Powiatową Stację z częstotliwością zgodną z ustalonym na dany rok planem poboru próbek do badań. Ponadto zgodnie z corocznie zatwierdzanymi przez PPIS w Częstochowie harmonogramami badań próbek wody wykonywanych w ramach kontroli wewnętrznej, przeprowadzane były przez przedsiębiorstwa wodociągowe badania jakości wody, a sprawozdania przesyłane do Powiatowej Stacji, celem uzyskania orzeczenia oraz oceny okresowej o jakości wody w poszczególnych wodociągach.

W 2017r. dla 56 wodociągów PPIS w Częstochowie na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015r., poz. 1989) wydał okresowe oceny o przydatności wody do spożycia.

W roku sprawozdawczym, podobnie jak w latach ubiegłych prowadzono nadzór nad jakością wody ciepłej w zakresie obecności bakterii Legionella sp. w wewnętrznej instalacji wodociągowej. Pod tym względem skontrolowano na terenie powiatu 2 obiekty pobierając do badań laboratoryjnych 8 próbek wody.

Skontrolowano :

- 2 obiekty zamieszkania zbiorowego – Domy Pomocy Społecznej.

W badanych próbkach wody nie stwierdzono przekroczeń parametru mikrobiologicznego Legionella Sp. Nie wydawano decyzji administracyjnych.

3.2. Ocena jakości wody przeznaczonej do kąpieli.

Na terenie powiatu w sezonie letnim czynny był basen sezonowy w Kamienicy Polskiej. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę był wodociąg sieciowy. Przy pływalni znajdowało się zaplecze sanitarne podłączone do sieci wodociągowo - kanalizacyjnej. Przeprowadzono 1 kontrolę w zakresie utrzymania stanu sanitarno-technicznego obiektu. Do badań laboratoryjnych pobrano 4 próbki wody z niecki oraz z cyrkulacji. Badania wykazały nieznaczne przekroczenie mętności, pH, chloroformu i THM. Zarządca obiektu podjął stosowne działania w celu poprawy jej jakości, co zostało potwierdzone prawidłowymi wynikami badań

wody. Ponadto zarządca prowadził badania wody w ramach kontroli wewnętrznej z częstotliwością zgodną z opracowanym harmonogramem zatwierdzonym przez PPIS w Częstochowie, a sprawozdania z badań na bieżąco przysyłał do Powiatowej Stacji.

W sezonie letnim w akwenach wodnych znajdujących się na terenie powiatu uruchomione były 2 miejsca wykorzystywane do kąpieli, tj.: zbiornik w Blachowni oraz zbiornik przy Ośrodku Wypoczynkowym „Caritas” w Poniku (gm. Janów). W trakcie trwania sezonu do Powiatowej Stacji 2 razy wpłynęły wyniki badań próbek wody pobranej przez właścicieli obiektów w ramach kontroli wewnętrznej. Na podstawie otrzymanych wyników badań PPIS w Częstochowie wydał pozytywne oceny o jakości wody przeznaczonej do kąpieli. Wyniki badań były zgodne z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli (Dz. U. z 2016r. poz. 1602).

3.3. Obiekty użyteczności publicznej.

Obiekty te stanowiły liczną i różnorodną grupę, co powodowało zróżnicowanie wymagań sanitarnych, jakim powinny odpowiadać obiekty należące do poszczególnych kategorii. W 2017r. skontrolowano ogółem 803 obiekty użyteczności publicznej spośród 875 ujętych w ewidencji. Przeprowadzono w nich 365 kontroli. W nawiązaniu do decyzji terminowej z lat ubiegłych dotyczącej poprawy stanu sanitarnego została wydana 1 decyzja prolongująca termin wykonania zaleceń. Decyzja została wykonana, postępowanie zakończone.

1) Obiekty usługowe:

Były to placówki świadczące usługi noclegowe, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej (solaria, gabinety masażu, sauny, ośrodki ćwiczeń).

a) obiekty świadczące usługi noclegowe

Do tej grupy należały:

- 2 hotele posiadające kategoryzację 3***,
- 1 dom wycieczkowy,
- 15 innych obiektów świadczących usługi hotelarskie, tj. hotele nie posiadające kategoryzacji oraz pokoje gościnne,
- 42 gospodarstwa agroturystyczne.

Z uwagi na standardy obsługi gości i oferowane usługi oraz warunki techniczne wyposażenia urządzeń i instalacji, grupa ta obejmowała obiekty znacznie zróżnicowane. Skontrolowano łącznie 25 obiektów spośród 60 znajdujących się w ewidencji, w tym 10 gospodarstw agroturystycznych. Przeprowadzono 29 kontroli. Podstawowymi kryteriami oceny były: wygląd pokoi, ich funkcjonalność, stan wyposażenia, wyposażenie węzłów sanitarnych.

Pokoje w hotelach były wyposażone odpowiednio do kategoryzacji. W większości skontrolowanych obiektów zespoły higieniczno-sanitarne zlokalizowane były przy jednostkach mieszkalnych. Wszystkie obiekty świadczące usługi hotelarskie posiadały magazyny do przechowywania bielizny czystej i brudnej oraz pomieszczenia lub miejsca do przechowywania sprzętu porządkowego, środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Jeden obiekt posiada własną pralnię, pozostałe obiekty korzystają z usług wyspecjalizowanych pralni znajdujących się na terenie miasta Częstochowy. W gospodarstwach agroturystycznych przeprowadzono 10 kontroli. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

b) zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej.

Pod nadzorem Powiatowej Stacji znajdowało się :

- 76 zakładów fryzjerskich,
- 14 zakładów kosmetycznych,
- 3 zakłady odnowy biologicznej,
- 14 zakładów świadczących kompleksowo w/w usługi.

W 2017r. skontrolowano 99 obiektów z tej grupy spośród 107 ujętych w ewidencji, przeprowadzając 105 kontroli.

W roku sprawozdawczym stwierdzono znaczną poprawę stanu sanitarnego pomieszczeń, w których świadczone były usługi z zakresu fryzjerstwa, kosmetyki, odnowy biologicznej. Zakłady zostały doposażone w nowy specjalistyczny sprzęt podwyższający estetykę pomieszczeń, jak i jakość świadczonych usług. Zauważono również wzrost poziomu wiedzy osób wykonujących zabiegi z naruszeniem ciągłości tkanek w zakresie zagrożeń zdrowia. W coraz większej części zakładów stosowana była bielizna jednorazowego użytku, a wielorazowa była prana poza zakładami. Narzędzia fryzjerskie i kosmetyczne dezynfekowane były dostępnymi na rynku preparatami. W niektórych zakładach kosmetycznych właściciele zakupili urządzenia służące do sterylizacji narzędzi wielokrotnego użytku, natomiast w pozostałych obiektach wykonywane były zabiegi przy użyciu narzędzi

jednokrotnego użycia. Autoklawy używane w zakładach poddawano testowaniu, co do skuteczności wykonywanych procesów sterylizacji. W obiektach, w których wykonywane były usługi przy użyciu sprzętu jednorazowego użytku mogącego prowadzić do przerwania ciągłości tkanek, gospodarka odpadami niebezpiecznymi była prowadzona prawidłowo. Właściciele obiektów posiadali umowy na odbiór

odpadów niebezpiecznych oraz komunalnych ze specjalistycznymi firmami posiadającymi stosowne zezwolenia.

2) Pozostałe obiekty użyteczności publicznej:

Wśród tego typu obiektów wyróżniono dwie grupy:

a) grupa pierwsza:

- 2 ustępy publiczne,
- 2 schroniska dla bezdomnych,

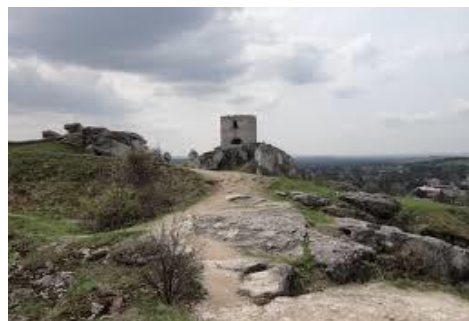
- 15 stacji i przystanków kolejowych PKP,
- 32 tereny rekreacyjne (piaskownice i place zabaw),
- 43 apteki,
- 19 punktów aptecznych,
- 48 cmentarzy,
- 12 obiektów sportowych,
- 23 stacje paliw.

Pod nadzorem Powiatowej Stacji znajdowało się łącznie 196 obiektów. Przeprowadzono 165 kontroli w 189 obiektach. Przeprowadzone kontrole nie wykazały uchybień higieniczno - sanitarnych. W nawiązaniu do decyzji terminowej z lat ubiegłych dotyczącej poprawy stanu sanitarnego (Stadion sportowy) została wydana 1 decyzja prolongująca termin wykonania zaleceń. Decyzja została wykonana, postępowanie zakończone.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę obiektów posiadających infrastrukturę budowlaną były wodociągi sieciowe. Nieczystości płynne odprowadzane były do sieci kanalizacyjnej, bądź własnych zbiorników bezodpływowych. Wszystkie obiekty wyposażone były w odpowiednie pojemniki na odpady, odbiór odbywał się zgodnie z zawartymi umowami.

b) grupa druga:

- 11 parkingów,
- 8 tras turystycznych,
- 463 przystanki PKS,
- 6 wsi letniskowych,
- 10 targowisk,
- 12 zakładów pogrzebowych,
- 1 dom przedpogrzebowy,
- 1 sklep zielarsko - medyczo - drogeryjny.

Skontrolowano 490 obiektów spośród 512 znajdujących się w ewidencji, przeprowadzając 66 kontroli, z których 19 dotyczyło przystanków PKS, a 47 kontroli pozostałych obiektów.

Nieprawidłowości nie stwierdzono zarówno w utrzymaniu bieżącego stanu sanitarnego obiektów jak i w prowadzeniu gospodarki odpadami.

3.4. Środki transportu.

Środki transportu należą do grupy obiektów nieewidencjonowanych. W 2017 r. skontrolowano następujące środki transportu publicznego:

- 20 samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich,
- 6 samochodów do przewozu chorych.

Przeprowadzono łącznie 26 kontroli, podczas których nie stwierdzono uchybień stanu sanitarnego.

Wszystkie skontrolowane pojazdy w pełni spełniały wymogi pod względem sanitarnym. Mycie i dezynfekcja odbywały się zgodnie z opracowanymi procedurami, pojazdy były prawidłowo przygotowane do wyjazdu w trasę.

3.5. Interwencje.

W 2017r. do Powiatowej Stacji wpłynęło 11 interwencji, z których 6 rozpatrzono. Dotyczyły one między innymi: niewłaściwego postępowania z odpadami komunalnymi na cmentarzu, podejrzenia świadczenia bez odpowiednich zezwoleń usług pogrzebowych, niewłaściwego stanu sanitarnego w zakładzie fryzjerskim, złej jakości wody przeznaczonej do spożycia pochodzącej z prywatnych studni. W związku z rozpatrywaniem w/w interwencji przeprowadzono 3 kontrole oraz pobrano do badań laboratoryjnych 3 próbki wody. Stronom udzielono odpowiedzi o sposobie rozpatrzenia interwencji.

Pozostałe 5 spraw, które dotyczyły: nieprawidłowości w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi oraz nieczystościami płynnymi, złych warunków mieszkalnych, występowania gryzoni w budynku mieszkalnym przekazano do rozpatrzenia do właściwych terenowo organów administracji i instytucji zgodnie z kompetencjami.

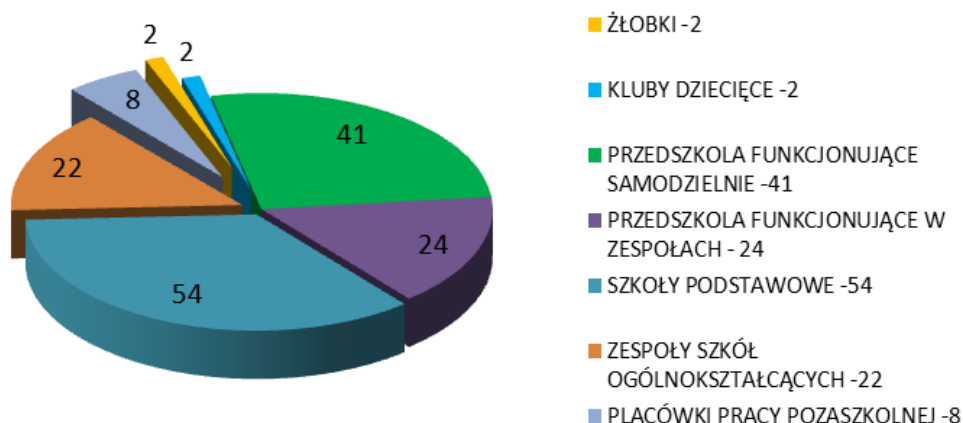
ROZDZIAŁ IV

OCENA OBIEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

W 2017r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Częstochowie sprawowała nadzór sanitarny nad 153 placówkami nauczania i wychowania zlokalizowanymi na terenie powiatu częstochowskiego. W związku z wejściem w życie nowych przepisów prawnych z dniem 1.09.2017r.(Prawo Oświatowe Dz.U. z 2017 r.poz.59) w obiektach przeprowadzono wiele zmian organizacyjnych.

Placówki nauczania i wychowania znajdujące się pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w powiecie częstochowskim.

W roku sprawozdawczym na terenie powiatu częstochowskiego pozytywną opinię sanitarną na działalność otrzymały dwie nowe placówki przedszkolne.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego sprawowanego w 2017 roku oceniano stan techniczny i sanitarny placówek oświatowo-wychowawczych w świetle obowiązujących przepisów prawnych. Warunki zdrowotne w tych obiektach określano na podstawie oceny:

- bazy lokalowej w zakresie przygotowania do zadań placówki,
- stanu higieniczno-sanitarnego i technicznego obiektów, w tym zaopatrzenia w instalację kanalizacyjną, wodociągową i wentylacyjną,
- organizacji procesu nauczania w zakresie przestrzegania zasad higieny pracy umysłowej ucznia przy układaniu tygodniowych rozkładów zajęć,
- zgodności gospodarki substancjami i preparatami chemicznymi w szkolnych pracowniach chemicznych z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie,
- form prowadzonego dożywiania w szkołach,
- warunków do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego.

Placówki oświatowo-wychowawcze charakteryzowały się zróżnicowanym stanem sanitarno-higienicznym. Przeprowadzono ogółem 236 kontroli sanitarnych w 153 obiektach. Kontrole wykazały poprawę warunków sanitarno-technicznych, co w głównej mierze było wynikiem

prorowadzonych remontów i modernizacji. Zakres prowadzonych prac w poszczególnych szkołach był zróżnicowany. W jednych szkołach przeprowadzano kompleksowe remonty dotyczące większości pomieszczeń, w innych doprowadzono do właściwego stanu sanitarnego jedynie najbardziej zniszczone pomieszczenia i wykonano najpilniejsze remonty. W roku sprawozdawczym zrealizowano zarządzenia zawarte w 12 decyzjach administracyjnych. Pomimo prowadzonych remontów, jedno przedszkole mieści się w budynku o złym stanie technicznym. W wyniku stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości, wydano 37 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie stwierdzonych uchybień. Decyzje dotyczyły głównie poprawy stanu sanitarno – technicznego klas lekcyjnych, innych sal zajęć dla dzieci i młodzieży, bloków sportowych, ciągów komunikacyjnych oraz pomieszczeń sanitarno-higienicznych. Należy podkreślić, iż z uwagi na ograniczone środki finansowe remonty szkół trwają przez kilka lat. Potwierdzeniem tego faktu jest wydanie w 2017 roku 15 decyzji przedłużających termin wykonania nałożonego obowiązku.

W wyniku przeprowadzonych działań stwierdzono, że 1 placówka nie zapewniała dostępu do ciepłej bieżącej wody we wszystkich umywalkach w sanitariatach dla uczniów. Na stwierdzone nieprawidłowości wydano decyzję administracyjną. Z zebranych danych wynika, że 152 skontrolowane obiekty posiadały podłączenie do wodociągu gminnego, a 1 placówka posiadała własne ujęcie wody (Szkoła Podstawowa w Rudnikach, gm. Koniecpol).

Podsumowując, wszystkie nadzorowane obiekty w tej grupie posiadały właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej. Samorządy na terenie powiatu częstochowskiego sukcesywnie tworzą sieć gminnych kanalizacji, zmniejszając tym samym liczbę funkcjonujących zbiorników bezodpływowych.

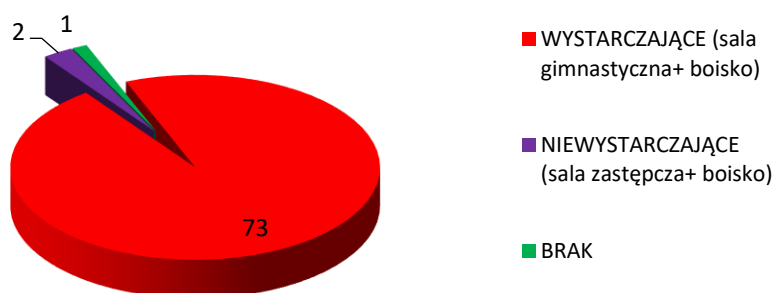
4.1. Interwencje w placówkach nauczania i wychowania

W roku sprawozdawczym w placówkach nauczania i wychowania na terenie powiatu częstochowskiego przeprowadzono 5 kontroli interwencyjnych, z których trzy okazały się skargami zasadnymi. Nieprawidłowości dotyczyły m.in. niewłaściwych warunków sanitarnych w sanitariatach i na terenie bloku sportowego, braku wentylacji w sali zabaw dla dzieci. W wyniku przeprowadzonych postępowań na osoby winne zaniedbań nałożono mandat karny w wysokości 100,00 zł. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wydał decyzje administracyjne nakazujące poprawę stanu technicznego kontrolowanych obiektów.

4.2. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Analizę oceny warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego przeprowadzono w 76 szkołach, w tym w placówkach funkcjonujących w zespołach. Ocena warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego została przedstawiona na wykresie.

Ocena warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego
w placówkach oświatowych w 2017r.

Z danych uzyskanych w wyniku kontroli, że na 76 szkół znajdujących się w ewidencji PSSE, tylko jedna szkoła nie posiadała warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, a w 2 szkołach warunki te były niewystarczające, co w porównaniu z poprzednimi latami stanowi zdecydowaną poprawę (dla porównania w 2010r. takich szkół było 9).

Podczas kontroli bloków sportowych szczególną uwagę zwracano na problem niewykorzystywania umywalni i natrysków po planowych zajęciach wychowania fizycznego. Mimo, iż warunki do utrzymania higieny osobistej z roku na rok są coraz lepsze, dzieci i młodzież szkolna nadal nie korzystają z natrysków systematycznie (najczęściej korzystają sporadycznie po sportowych zajęciach dodatkowych).

4.3. Gospodarka substancjami i preparatami chemicznymi.

W szkołach na terenie powiatu częstochowskiego pod nadzorem Powiatowej Stacji znajdowało się 14 pracowni chemicznych. Wszystkie pracownie chemiczne zostały skontrolowane, posiadały aktualne spisy niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin, oraz karty charakterystyki. Niebezpieczne substancje chemiczne i ich mieszaniny były przechowywane we właściwych warunkach oraz używane zgodnie z zasadami bhp.

4.4. Ocena warunków pracy ucznia

W 2017r. przeprowadzono higieniczną ocenę 662 rozkładów zajęć we wszystkich 76 placówkach szkolnych. Ocena dziennych i tygodniowych rozkładów zajęć nie wykazała nieprawidłowości. Analiza uzyskanych danych wskazuje, że placówki przestrzegały przepisów, które zapewniają prawidłowe warunki nauki i odpoczynku.

W skontrolowanych szkołach nie stwierdzono nadmiernego zagęszczenia w salach lekcyjnych. Powodem tego pozytywnego zjawiska była zmniejszająca się liczba uczniów

w szkołach oraz coraz lepsza

baza lokalowa. W związku z sukcesywną termomodernizacją budynków przedszkolnych i szkolnych związaną z wymianą stolarki okiennej, wymianą centralnego ogrzewania, a tym samym podniesieniem standardu placówek, mikroklimat sal dydaktycznych uległ znacznej poprawie.

Klasy lekcyjne, a także inne pomieszczenia były prawidłowo wentylowane, utrzymywana była właściwa temperatura powietrza co potwierdzały protokoły z corocznych kontroli skuteczności działania przewodów wentylacyjnych, kominowych i dymowych.

A. Ocena tworzenia warunków na pozostawianie podręczników szkolnych.

Zgodnie z polskim prawem od 1 września 2009r., szkoły zapewniają uczniom możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych na terenie placówki edukacyjnej. W roku sprawozdawczym skontrolowano 76 szkół na terenie powiatu częstochowskiego w zakresie dotyczącym zapewnienia uczniom miejsca na pozostawienie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych. Wszystkie skontrolowane placówki zapewniają uczniom warunki na pozostawianie podręczników szkolnych. Bezpośredni wpływ na właściwą organizację pracy dzieci oraz wykorzystanie sprzętów będących na wyposażeniu klasy ma nauczyciel, dyrektor szkoły, jak również sami rodzice uczniów.

B. Warunki do utrzymania higieny osobistej w szkołach.

W trakcie przeprowadzonych czynności kontrolnych stwierdzono, że w 3 szkołach (tj. 3,9%) nie zapewniono właściwych warunków do utrzymania higieny osobistej (w 2016 roku nie było takiego przypadku), natomiast w pozostałych szkołach, tj. 96,9% zapewniono odpowiednie warunki tzn. był dostęp do bieżącej ciepłej wody, mydła w dozownikach, suszarek do rąk bądź ręczników jednorazowych, papieru toaletowego w kabinach ustępowych lub w ich obrębie.

Na stwierdzone podczas kontroli uchybienia wydano 1 decyzję administracyjną oraz 2 zalecenia pokontrolne. Na zarządzających szkołami nałożono ogółem 3 mandaty karne na kwotę 300,00 zł.

4.5. Ocena warunków do utrzymania higieny jamy ustnej w przedszkolach.

W ramach tego zadania skontrolowano 65 placówek przedszkolnych znajdujących się na terenie powiatu częstochowskiego. W wyniku podjętych czynności ustalono, że 50 placówek zapewnia warunki do mycia zębów przez dzieci (w 2016 roku było tych placówek 28). Przeprowadzana przez dwa lata akcja przyniosła widoczne rezultaty, w tym roku znacznie wzrosła liczba przedszkoli, które zapewniają warunki do mycia zębów. Ogółem w minionym roku 1542 dzieci myło zęby w przedszkolach (w 2016r. było to 868 dzieci).

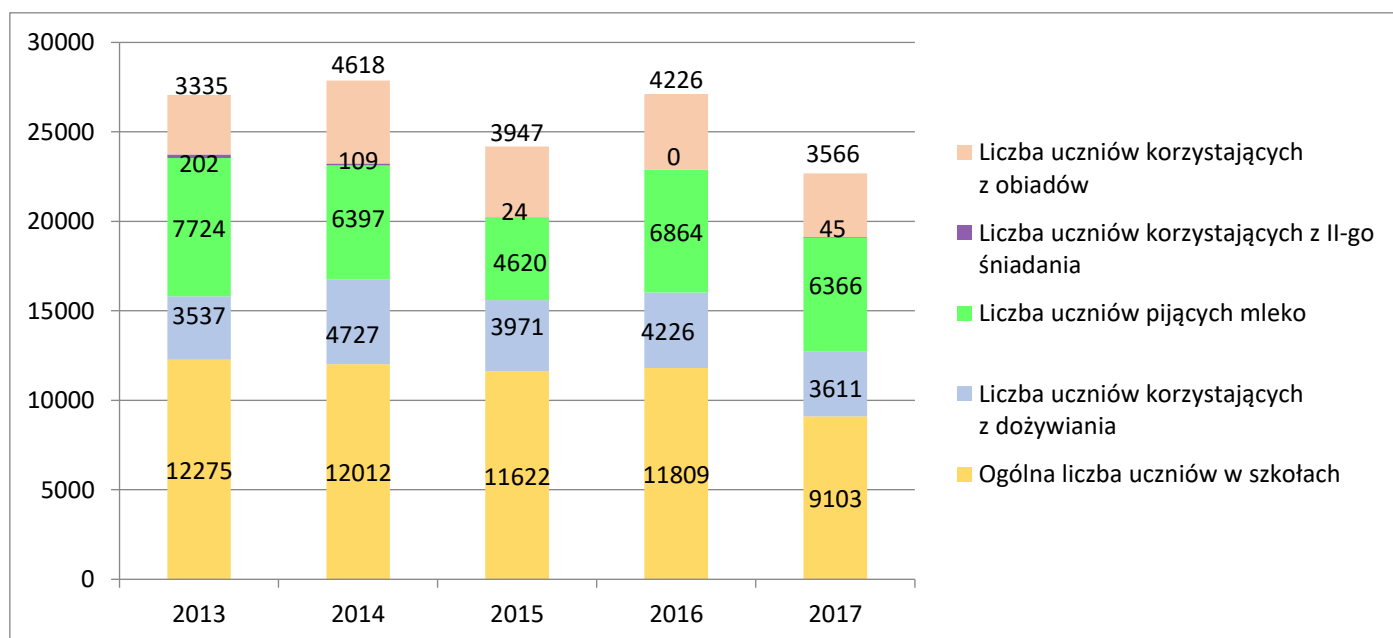

4.6. Prowadzenie dożywiania w szkołach w 2017r.

Na ogólną liczbę 76 szkół różnego typu, 64 placówki prowadziły dożywianie wydając obiady dla 3566 uczniów. Z posiłków sponsorowanych skorzystało ogółem 719 uczniów. Dane liczbowe dotyczące dożywiania dzieci w szkołach w latach 2013-2017 przedstawiono w tabeli i na wykresie.

Dożywianie dzieci w szkołach w latach 2013 – 2017

Lp.	Rok	Ogólna liczba szkół	Liczba szkół prowadzących dożywianie	%	Szkoły prowadzące II-gie śniadania	Szkoły prowadzące obiady	Liczba uczniów w szkołach pijących mleko	Liczba uczniów w szkołach	Dożywianie sponsorowane	Liczba uczniów korzystających z dożywiania		Ogółem liczba uczniów korzystających z dożywiania	%
										II śniadania	obiady		
1.	2013	83	81	98	6	70	7724	12275	1198	202	3335	3537	28
2.	2014	82	76	93	6	76	6397	12012	999	109	4618	4727	39
3.	2015	82	74	90	2	74	4620	11622	1175	24	3947	3971	34
4.	2016	82	70	85	0	70	6864	11809	1015	0	4226	4226	36
5.	2017	76	64	84	2	64	6366	9103	719	45	3566	3611	40

W stosunku do 2017 roku wzrósł odsetek uczniów korzystających z dożywiania (do 40%, w roku 2016 wynosił 36%), natomiast nieznacznie zmalała liczba uczniów korzystających z dożywiania sponsorowanego.

4.7 Nadzór nad placówkami wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży.

W 2017r. na obszarze powiatu częstochowskiego podczas zimowego i letniego wypoczynku skontrolowano wszystkie placówki, w których wypoczywały dzieci i młodzież. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w stanie sanitarno-higienicznym jednego obiektu na organizatora wypoczynku nałożono mandat karny w wysokości 200,00zł. oraz wydano zalecenia pokontrolne. Stan obiektu wypoczynkowego uległ poprawie. Organizatorzy zapewniali uczestnikom odpowiednie warunki do utrzymania higieny osobistej oraz opiekę lekarsko-pielęgniarską. Część placówek posiadała opiekę medyczną na miejscu, inni organizatorzy mieli zawarte umowy z lokalnymi ośrodkami zdrowia. Obiekty te funkcjonowały prawidłowo. Posiadały pomieszczenia i wyposażenie dostosowane do zakresu prowadzonej działalności. Wśród uczestników wypoczynku nie odnotowano przypadków zachorowań na choroby zakaźne, wypadków czy urazów. Nie odnotowano skarg na organizatorów wypoczynku zimowego i letniego. Podsumowując, stan przygotowania i funkcjonowania placówek wypoczynku dzieci i młodzieży na terenie powiatu częstochowskiego w 2017r. przebiegał prawidłowo.

ROZDZIAŁ V

OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRACY

W 2017r. pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Częstochowie znajdowało się 558 zakładów pracy zlokalizowanych na terenie powiatu częstochowskiego. Powyższe zakłady zatrudniały 10 150 osób.

Największą liczbę zatrudnionych odnotowano w następujących branżach (wg. PKD):

PKD 10 – Produkcja artykułów spożywczych – 1347 zatrudnionych w 87 zakładach.

PKD 25 – Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń – 648 zatrudnionych w 42 zakładach.

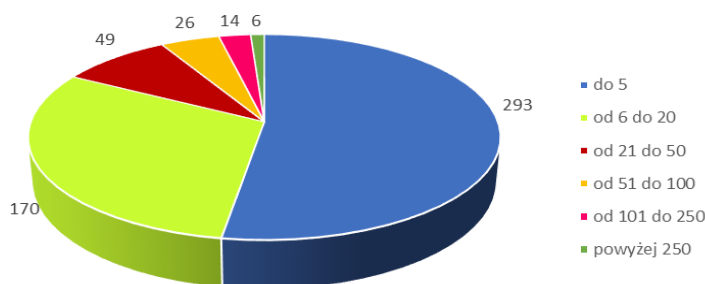
PKD 15 – Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych – 591 zatrudnionych w 41 zakładach.

PKD 16 – Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli: produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania - 828 zatrudnionych w 41 zakładach,

PKD 23 – Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (np. cegielnie) – 693 zatrudnionych w 16 zakładach.

Strukturę zakładów pracy wg liczby zatrudnionych pracowników zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008r. wprowadzającym podział na mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa przedstawiono na wykresie.

Struktura zakładów pracy wg. liczby zatrudnionych pracowników

W ramach sprawowanego nadzoru w 2017r. szczególną uwagę zwrócono na:

- przestrzeganie, przez osoby stosujące w swojej działalności oraz osoby wprowadzające do obrotu substancje lub preparaty chemiczne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przepisów wynikających z ustawy z dnia 25 lutego 2011r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach,
- czynniki rakotwórcze i realizację przez pracodawców obowiązków wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy,

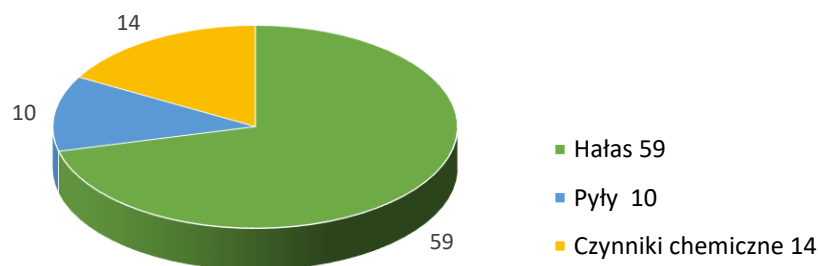
- warunki pracy i ocenę narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w przemyśle tworzyw sztucznych,
- warunki pracy pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych,
- ocenę przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bhp podczas usuwania bądź zabezpieczania wyrobów zawierających azbest,
- warunki pracy i ocenę narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki ściekami i odpadami.

5.1. Ocena warunków środowiska pracy.

W roku sprawozdawczym skontrolowano 134 zakłady, w których przeprowadzono łącznie 164 kontrole kompleksowe i sprawdzające. Celem poprawy warunków higieniczno-sanitarnych, przeprowadzenia badań i pomiarów koniecznych do określenia narażenia zawodowego pracowników wydano 41 decyzji administracyjnych. W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości wydano 39 decyzji płatniczych. Do najczęściej występujących nieprawidłowości należały:

- 1) przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia stwierdzono w 8 zakładach pracy, w których 66 pracowników ekspozowanych było na 1 lub kilka czynników szkodliwych dla zdrowia w stężeniach lub natężeniach przekraczających dopuszczalne normatywy higieniczne (59 osób pracowało w warunkach przekroczenia najwyższych natężeń hałasu, 10 osób pracowało w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłów, 14 osób w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń substancji chemicznych). Liczbę osób pracujących w warunkach przekroczenia NDS i NDN czynników szkodliwych dla zdrowia w zakładach w 2017r. zaprezentowano na wykresie.

Liczba osób pracujących w warunkach przekroczenia NDS i NDN czynników szkodliwych dla zdrowia w zakładach skontrolowanych w 2017r.

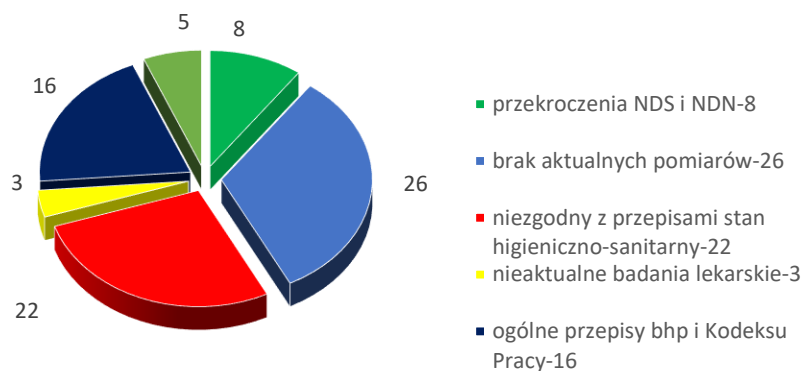

- 2) brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia stwierdzono w 26 zakładach pracy,

- 3) nieodpowiedni stan sanitarno - higieniczny pomieszczeń stwierdzono w 22 zakładach pracy,
- 4) nieaktualne badania lekarskie pracowników stwierdzono w 3 zakładach pracy,
- 5) nieprzestrzeganie przepisów prawnych dotyczących:
  - a) substancji i preparatów chemicznych stwierdzono w 5 zakładach pracy w zakresie:
    - braku kart charakterystyki,
    - niezgodnego z przepisami oznakowania opakowań zastępczych zawierających niebezpieczne chemikalia
  - b) ogólnych przepisów bhp i Kodeksu pracy stwierdzono w 16 zakładach pracy, np.:
    - braku stanowiskowych instrukcji bhp oraz zapoznania z nimi pracowników,
    - braku lub niewłaściwej odzieży roboczej, obuwia roboczego i ochronnego.

Zakłady pracy w których stwierdzono nieprawidłowości w 2017r.

Szczególnym nadzorem objęto zakłady produkujące wyroby z gumy i tworzyw sztucznych oraz zakłady sektora gospodarki ściekami i odpadami. Przeprowadzone kontrole miały na celu eliminację nieprawidłowości oraz podniesienie świadomości pracodawców i pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Przeprowadzono 6 kontroli w 3 zakładach pracy przemysłu tworzyw sztucznych. W 2 skontrolowanych zakładach stwierdzono nieprawidłowości tj.:

- brak wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy,
- niewłaściwy stan pomieszczeń pracy oraz pomieszczeń higieniczno-sanitarnych.

W 4 skontrolowanych zakładach sektora gospodarki ściekami i odpadami nieprawidłowości nie stwierdzono.

5.2. Nadzór nad wprowadzaniem i stosowaniem prekursorów narkotyków.

Realizując zapisy art. 12 Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi przez właściwe, kompetentne instytucje oraz rozporządzenia Rady (WE) Nr 111/2005 z dnia 22 grudnia

2004r., określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą, a państwami trzecimi, pracownicy Powiatowej Stacji zbierali informacje dotyczące legalnego handlu prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3. Formularze INCB z danymi zostały przekazane do WSSE w Katowicach. Ponadto prowadzono działania mające na celu ocenę nadzoru nad prekursorami narkotyków u wprowadzających i stosujących.

W 2017r. pod nadzorem Powiatowej Stacji znajdował się 1 obiekt wprowadzający prekursory kat. 3 i 1 obiekt - prekursory kategorii 2 oraz 6 podmiotów, w których stosowane były prekursory kat. 3 i 1 podmiot stosujący prekursory kat. 2.

5.3. Działania edukacyjne w zakresie ochrony pracy.

W ramach działań edukacyjnych w zakresie ochrony pracy informowano pracodawców i pracowników o szkodliwości wielu czynników występujących na stanowiskach pracy oraz o konieczności wprowadzania właściwych rozwiązań organizacyjnych, technicznych i zabezpieczeń osobistych pracowników. Przeprowadzono instruktaże, zapoznawano pracodawców z przepisami nowych aktów prawnych. Informowano o szczepieniach ochronnych wskazanych do wykonania pracownikom zatrudnionym na określonych stanowiskach w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 stycznia 2012 r. w sprawie wykazu rodzajów czynności zawodowych oraz zalecanych szczepień ochronnych wymaganych u pracowników, funkcjonariuszy, żołnierzy lub podwładnych podejmujących pracę, zatrudnionych lub wyznaczonych do wykonywania tych czynności (Dz. U. z 2012r. poz. 40).

W celu poprawienia poziomu bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy zwracano uwagę pracodawcom, na właściwe zabezpieczanie pracowników w odzież ochronną i środki ochrony osobistej. Zaobserwowano większe zainteresowanie pracodawców przepisami prawnymi i wywiązywaniem się z nakładanych na nich obowiązków, co świadczy o wzroście świadomości osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i higienę pracy. Wzrosła ilość samodzielnie typowanych przez pracodawców stanowisk pracy do badań środowiskowych oraz zlecenie ich wykonania.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono ocenę kontrolowanych jednostek pod kątem przestrzegania art. 5 ustawy z dnia 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwem używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Celem tych kontroli było uświadomienie pracodawców o konieczności podejmowania działań zmierzających do uwolnienia środowiska pracy od dymu tytoniowego. Nieprawidłowości w tym zakresie nie stwierdzono.

5.4. Choroby zawodowe.

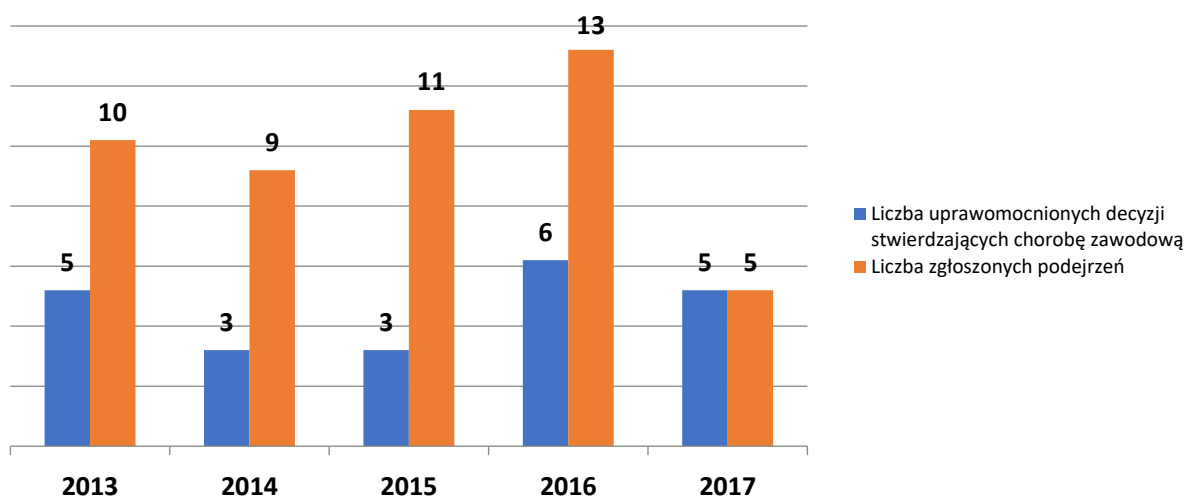
W 2017r. do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Częstochowie zgłoszono 5 przypadków podejrzeń chorób zawodowych (dla porównania w 2016r. – 13 przypadków). W wyniku przeprowadzonych postępowań wyjaśniających, stwierdzono 5 przypadków chorób zawodowych (uprawomocnione decyzje stwierdzające chorobę zawodową).

Według jednostek chorobowych (numerów pozycji) zawartych w wykazie chorób zawodowych będącym załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych (Dz. U. z 2013r. poz. 1367) były to:

- poz. 3 – pylica płuc – 1 przypadek (robotnik górniczy pod ziemią),
- poz. 6 – astma oskrzelowa – 1 przypadek (ciastkarz, cukiernik, piekarz),
- poz. 26 – choroby zakaźne – 3 przypadki boreliozy (rolnicy).

Stwierdzone choroby zawodowe występujące w latach 2013-2017 zaprezentowano na wykresie.

Choroby zawodowe w latach 2013-2017

Na podstawie danych stwierdzono, że w 2017r. liczba zgłoszonych podejrzeń chorób zawodowych w powiecie częstochowskim zmniejszyła się o 8 przypadków w stosunku do roku poprzedniego, natomiast liczba uprawomocnionych decyzji stwierdzających chorobę zawodową zmniejszyła się o 1 przypadek.

ROZDZIAŁ VI

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Do zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w roku sprawozdawczym należały wszelkie działania profilaktyczne zmierzające do ochrony zdrowia ludzi przebywających w obszarze i sąsiedztwie planowanych i zrealizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych.

W wyniku analizy zagrożeń i narażenia ludzi na szkodliwości i uciążliwości środowiskowe wprowadzano w ramach dokonywanych uzgodnień zastrzeżenia i nakazy stosowania rozwiązań technicznych, technologicznych i projektowych ograniczających negatywne oddziaływania przedsięwzięć na zdrowie ludzi i środowisko. Działania te były realizowane na poszczególnych etapach opiniowania bądź uzgadniania różnorodnych dokumentacji. Opracowywano opinie sanitarne o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgadniano projekty budowlane oraz dokumentacje zmian sposobu użytkowania obiektów.

Zgodnie z wymogami ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko wydawano opinie o potrzebie przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i zakresie wymaganego raportu, a także opiniowano środowiskowe uwarunkowania realizacji planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Uzgadniano zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla tworzonych projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu częstochowskiego i opiniowano projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kontrole zrealizowanych obiektów budowlanych i ocena zgodności ich realizacji z projektem budowlanym były końcowym etapem postępowania inwestycyjnego umożliwiającym inwestorowi uzyskanie pozwolenia na użytkowanie w trybie wynikającym z art. 56 ustawy - Prawo budowlane. Projektantom i inwestorom udzielano konsultacji i porad fachowych związanych z projektowaniem i realizacją różnorodnych obiektów, szczególnie o skomplikowanej technologii. We wszystkich sprawach prowadzono postępowania wyjaśniające. Dokonując różnorodnych uzgodnień w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych zwracano szczególną uwagę na zabezpieczenie ludzi przebywających na terenach chronionych przed uciążliwością związaną z hałasem, wpływem zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery, a także zapewnienie właściwego sposobu zagospodarowania odpadów oraz prawidłowej gospodarki wodno – ściekowej.

W sprawach trudnych tematycznie przeprowadzono konsultacje z pracownikami Wydziału Administracji Architektoniczno - Budowlanej Starostwa Częstochowskiego, Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w Częstochowie, a także pracownikami merytorycznymi komórek urzędów gmin powiatu częstochowskiego oraz Burmistrzem Blachowni i Burmistrzem Miasta i Gminy Koniecpol. Wydane uzgodnienia i opinie dla obszaru powiatu częstochowskiego przedstawiono w tabeli.

Uzgodnienia i opinie sanitarne wydane w 2017 r.

Rodzaj dokonanego uzgodnienia lub wydanej opinii	Ogółem	W tym pozytywne
Opinie o warunkach zabudowy terenu wydawane w trybie art. 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	-	-
Opinie o konieczności lub jej braku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz o zakresie raportu	44	5
Opinie o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	5	5
Uzgodnienia projektów budowlanych oraz dokumentacji zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych	9	9
Uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	22	-
Opinie o projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wydawane w trybie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko	24	24
Opinie o projektach zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	3	3
Uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	7	7
Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego w trybie art. 56 ustawy Prawo budowlane	52	52
Wyrażenie zgody na użytkowanie obiektu w formie opinii sanitarnej, zaświadczenia	1	1
Kontrole w trakcie realizacji inwestycji	4	-
Inne, w tym korespondencja ogólna	29	-
Decyzje płatnicze	62	-

Uzgodnienia i opinie sanitarne dla obszaru powiatu częstochowskiego
wydane w latach 2012 – 2017r.

Rodzaj uzgodnienia lub opinii	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Opinie o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu	7	5	6	3	1	0
Opinie o potrzebie przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i zakresie raportu	78	56	48	37	47	44
Opinie o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	16	13	3	16	10	5
Uzgodnienia projektów budowlanych oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów	21	16	10	5	12	9
Opinie i uzgodnienia projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	27	67	26	24	10	24
Uczestnictwo w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego w trybie art. 56 ustawy - Prawo budowlane	57	45	39	66	63	52
Wyrażenie zgody na użytkowanie obiektu w formie opinii sanitarnej	1	1	8	2	5	1

Analizując przedstawione dane można zauważyć, że w 2017r. w odniesieniu do lat 2012-2016 odnotowano istotny spadek w zakresie rozpatrzonych spraw dotyczących wydanych opinii o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, co może być związane z rosnącą powierzchnią terenu powiatu częstochowskiego sukcesywnie obejmowaną nowymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Na poziomie zbliżonym do średniej z lat ubiegłych ustabilizowała się liczba opinii o potrzebie przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko. Spadła w znacznym stopniu liczba wydawanych opinii o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Odnotowano znaczny wzrost liczby opiniowanych projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co wynika z faktu, że część gmin powiatu częstochowskiego uaktualnia, bądź dostosowuje zapisy planów miejscowych do aktualnych potrzeb planistycznych. Pozostałe wskaźniki ilościowe zawarte w w/w tabeli podlegają ograniczonej zmienności i utrzymują się na poziomie średniej z lat objętych analizą.

W okresie sprawozdawczym uzgadniano przede wszystkim dokumentacje dotyczące zakładów fryzjersko – kosmetycznych i odnowy biologicznej, sklepów ogólnospożywczych, obiektów małej gastronomii i barów szybkiej obsługi, gabinetów lekarskich ale w znacznej

części były to dokumentacje dotyczące zmiany sposobu użytkowania, modernizacji lub adaptacji lokali i obiektów istniejących.

W 2017r. wydano 24 opinie o przedkładanych projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz 3 opinie o projektach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych na terenie powiatu częstochowskiego. Wydano 22 opinie dotyczące uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Uzgodniono 7 odstępień od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektów zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ilość w/w opinii i wydawanych uzgodnień wynika wprost z podejmowanych przez rady gmin uchwał w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Znaczącymi inwestycjami przekazanymi do użytkowania przy udziale pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Częstochowie były:

- piekarnia w miejscowości Kolonia Klepaczka,
- budynek kurnika w miejscowości Młynek,
- hala produkcyjna odlewni żeliwa w Poczesnej – Zawodzie,
- dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Olsztynie
- budynek handlowo-usługowy w Blachowni,
- budynek handlowy Dino Polska S.A. zrealizowany w Koniecpolu,
- budynek warsztatu samochodowego oraz stacji diagnostycznej w Jaskrowie,
- budynek produkcyjno-magazynowy z wydzieloną lakiernią w Zawadzie gm. Kamienica Polska,
- przedszkole w miejscowości Aleksandrówka gm. Przyrów,
- budynek handlowo - usługowo - biurowy firmy KOST-BET Sp. z o.o. wybudowany w Aleksandrii I,
- budynek produkcyjny z zapleczem biurowo-socjalnym w Kolonii Wierzchowisko,
- remiza OSP w Kusietach gm. Olsztyn,
- przedszkole w Żłotym Potoku,
- Gminny Ośrodek Kultury w Mykanowie,
- szklarnia dla potrzeb produkcji kielków roślinnych firmy UNIFLORA Sp. z o.o. w Karczewicach,
- budynek handlowo-usługowy Dino Polska Sp. z o.o. zrealizowany w miejscowości Starcza.

Z w/w wykazu wynika, że znaczna część zrealizowanych inwestycji obejmowała obiekty użyteczności publicznej, w tym oświaty i wychowania, kultury, służby zdrowia oraz strażnice OSP. W realizowanych obiektach budowlanych zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne i technologiczne, rośnie jakość wykonawstwa w zakresie robót budowlanych i instalacyjnych. Podnosi się standard oraz nowoczesność wyposażenia technicznego i technologicznego w realizowanych obiektach użyteczności publicznej, w tym służby zdrowia, handlowych, sportu i rekreacji, a także zakładach produkcyjnych, co powoduje sukcesywną poprawę stanu sanitarnego obiektów zlokalizowanych na obszarze powiatu częstochowskiego.

ROZDZIAŁ VII

DZIAŁANOŚĆ OŚWIATOWO-ZDROWOTNA

W 2017r. Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Częstochowie wdrażała, koordynowała i nadzorowała przebieg ogólnopolskich interwencji programowych i nieprogramowych w zakresie profilaktyki zdrowotnej i promocji zdrowia.

7.1. Interwencje programowe

7.1.1. Program edukacyjny ph. „Żywienie na wagę zdrowia”

W roku szkolnym 2016/2017 programem ph. „Żywienie na wagę zdrowia”- „ Klub zdrowego przedszkolaka” objęto 53 przedszkola na terenie miasta i gminy Częstochowa. Celem programu była poprawa żywienia dzieci w przedszkolach, poprzez dostosowanie jadłospisów w tych placówkach do obowiązujących norm żywieniowych. W ramach programu edukowano kadrę pedagogiczną oraz pracowników odpowiedzialnych za żywienie. Równolegle prowadzono akcję edukacyjną wśród dzieci i młodzieży, poprzez inicjowanie i współorganizowanie szkolnych działań prozdrowotnych. W programie udział wzięło 3606 dzieci oraz 376 nauczycieli.

7.1.2. Szkolny program profilaktyczny ph. „Trzymaj Formę !”

Celem programu była edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej oraz ich rodzin, poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. W roku szkolnym 2016/2017 szkoły podstawowe i gimnazja realizowały XI edycję programu. Programem objęto uczniów ze 186 szkół, klas I-III gimnazjów oraz klas V-VI szkół podstawowych.

W ramach realizacji programów ph. „Trzymaj Formę!” przeprowadzono VI edycję konkursu kulinarnego ph. „Zdrowie na talerzu”. Uczestnikami byli uczniowie szkół podstawowych. Zadaniem w etapie szkolnym było opracowanie przepisu na „zdrowe naleśniki”. Do Powiatowej Stacji wpłynęło 20 prac konkursowych. Komisja konkursowa wybrała 10 najlepszych prac, dopuszczając dwuosobowe zespoły do powiatowego etapu konkursu. W dniu 25 kwietnia 2017r. w Zespole Szkół Gastronomicznych odbył się VI finał konkursu, w którym wyłoniono laureatów. Zwycięzcy zostali uhonorowani dyplomami oraz nagrodami rzeczowymi.

Ze sprawozdań z realizacji programu przesłanych do PSSE w Częstochowie wynika, że program jest pozytywnie odbierany przez uczniów, nauczycieli i rodziców. Przeprowadzono 22 wizytacje w szkołach podstawowych i gimnazjalnych na terenie miasta i gminy Częstochowa, podczas których w opinii nauczycieli nastąpiła zdecydowana poprawa asortymentu sklepików szkolnych oraz żywienia w stołówkach szkolnych (kanapki, owoce, woda mineralna). Szkoły wyraziły chęć kontynuowania XII edycji programu.

7.1.3. Profilaktyczny program przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych „ARS – czyli jak dbać o miłość”

W roku szkolnym 2016/2017 szkoły ponadgimnazjalne realizowały V edycję Profilaktycznego programu przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych „ARS – czyli jak dbać o miłość”. Na terenie Częstochowy i powiatu częstochowskiego program zrealizowało 17 szkół, w tym 798 uczniów.

W ramach programu wyemitowano film pt. „Wieczne dziecko”, który zawsze wywoływał wśród młodzieży ożywioną dyskusję na temat uzależnień oraz skutków używania środków psychoaktywnych, szczególnie przez młodzież i kobiety w ciąży. Bardzo cenne okazały się materiały edukacyjne przekazane do realizacji programu. Program został oceniony pozytywnie przez szkolnych koordynatorów programu

7.1.4. Program edukacyjny „Wybierz życie – Pierwszy Krok”

Celem programu była edukacja dotycząca zmniejszenia występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę. Adresatami programu byli uczniowie klas I szkół ponadgimnazjalnych, rodzice i opiekunowie oraz kadra pedagogiczna. W tegorocznej edycji udział wzięło 10 szkół ponadgimnazjalnych, w tym 374 uczniów, 329 rodziców oraz 18 nauczycieli. Według opinii koordynatorów szkolnych program powinien być kontynuowany corocznie. Uczniowie chętnie uczestniczyli w zajęciach tematycznych. Przekazywane młodzieży treści oraz materiały edukacyjne były bardzo przydatne w pogłębianiu wiedzy na temat zdrowia.

7.1.5. Ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu

Założenia Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu realizowano zgodnie z opracowanym harmonogram działań na rok 2017, w którym uwzględniono ramowe założenia akcji „Światowego Dnia Bez Tytoniu”, „Rzuć Palenie Razem z Nami” oraz programów realizowanych w placówkach oświatowych.

Prowadzono rozmowy indywidualne z partnerami oraz realizatorami działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży. Podczas spotkań z kadrami pedagogiczną i medyczną omawiano problematykę uzależnień oraz przekazywano pakiety materiałów, jako wsparcie do kaskadowych działań edukacyjnych w odniesieniu do uczestników wypoczynku zimowego i letniego ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

W ramach sprawowania bieżącego nadzoru w zakresie warunków i wymogów higieniczno – sanitarnych prowadzono systematyczne kontrole przestrzegania zakazu palenia tytoniu.

Ogółem przeprowadzono 3076 kontroli, w tym w jednostkach organizacyjnych systemu oświaty z uczelniami wyższymi – 624, w przedsiębiorstwach podmiotów leczniczych – 718, zakładach pracy – 596, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej – 22, obiektach kultury i wypoczynku – 62, lokalach gastronomiczno - rozrywkowych – 258, obiektach służących obsłudze podróżnych – 148, pomieszczeniach obiektów sportowych – 37, innych pomieszczeniach użytku publicznego – 611. Z analizy zgromadzonych danych wynika, że w jednym z obiektów nałożono 2 mandaty, natomiast pozostałe kontrole obiektów wykazały respektowanie przepisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

- **Światowy Dzień bez Tytoniu - 31 maja 2017r.**

W związku z obchodami Światowego Dnia bez Tytoniu do placówek oświatowych na terenie Częstochowy i powiatu częstochowskiego została rozesłana informacja Głównego Inspektora Sanitarnego dot. tematyki tegorocznych obchodów ph. „Tytoń – zagrożenie dla rozwoju”. Szkoły zostały zaproszone do podjęcia działań edukacyjnych, m. in. poprzez przeprowadzenie konkursów fotograficznych, konkursów wiedzy oraz happeningów i imprez plenerowych. Placówkom przekazano plakaty i ulotki tytoniowe. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Częstochowie ogłosił VI Konkurs Fotograficzny ph. „Uzależnieniom – STOP”. Do konkursu przyjęto 43 prace, które spełniały wymogi formalne i merytoryczne zawarte w regulaminie. Spośród nadesłanych prac komisja konkursowa wyłoniła laureatów, którym wręczyła dyplomy oraz nagrody rzeczowe.

Na terenie miasta placówki oświatowe podjęły działania informacyjno – edukacyjne skierowane do dzieci, młodzieży oraz pracowników szkoły. Organizowano konkursy wiedzy, wystawy prac plastycznych, spartakiady. Ponadto młodzież uczestniczyła w warsztatach z wykorzystaniem alko i narkogogli a także smokolajzera za pomocą którego uczniowie wykonywali badania na zawartość tlenku węgla w wydychanym powietrzu, zaś każdy palacz widząc na smokolajzerze liczbę inną niż zero przekonał się, że jego płuca naprawdę cierpią jeśli je zatruwa. Z działań wykonano dokumentację zdjęciową.

- **Światowy Dzień Rzucania Palenia – listopad 2017r.**

W placówkach oświatowych uczniowie zapoznali się z inicjatywą „Światowego Dnia Rzucania Palenia” przypadającego na dzień 16 listopada 2017r. W salach lekcyjnych, jak i na korytarzach pojawiły się plakaty przygotowane przez uczniów, które zawierały informacje na temat szkodliwości palenia papierosów.

W ramach zajęć świetlicowych oraz godzin wychowawczych odbywały się rozmowy i zajęcia związane ze szkodliwością oraz skutkami palenia tytoniu. Organizowane były konkursy plastyczne (prace uczniów wyeksponowano na korytarzach szkół).

W akcji Światowego Dnia Rzucania Palenia 2017r. udział wzięło 15 szkół na terenie miasta i powiatu częstochowskiego, ogółem 850 uczniów.

7.1.6. Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”

Celem programu jest wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy, zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub gdy dorośli palą przy nich tytoń. Grupą docelową są dzieci pięcioletnie, sześcioletnie, rodzice i opiekunowie.

W roku szkolnym 2016/2017 w realizacji programu uczestniczyło 2625 dzieci. W przedszkolach realizujących program przeprowadzono wizytacje, których celem było monitorowanie spójności z ogólnopolskimi założeniami programu oraz udzielenie wsparcia merytorycznego i metodycznego realizatorom w prowadzonym działaniu.

W ramach programu zorganizowano i przeprowadzono V Przegląd Piosenki o Zdrowiu. Do konkursu zgłosiło się 15 zespołów przedszkolnych, ogółem 133 dzieci. Komisja Konkursowa po prezentacji piosenek wytypowała laureatów I, II i III miejsca.

Finał Przeglądu Piosenki odbył się w Miejskim Domu Kultury w Częstochowie, gdzie laureaci zaprezentowali się przed ok. 360 osobową publicznością.

Udział przedszkoli w V Przeglądzie Piosenki o Zdrowiu, występy artystyczne dzieci w wykonaniu autorskich utworów o tematyce prozdrowotnej są dowodem iż cel konkursu został osiągnięty.

Finał V Przeglądu Piosenki o Zdrowiu uświetnił występ artystyczny wychowanków i rodziców Miejskiego Przedszkola nr 8 w Częstochowie.

V Przegląd Piosenki o Zdrowiu

7.1.7. Zapobieganie HIV/AIDS

Tegoroczne Obchody Światowego Dnia AIDS poprzedziła V Olimpiada Wiedzy HIV/AIDS dla uczniów szkół gimnazjalnych. W tym roku konkurs odbył się w V Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Częstochowie. Do pisemnego testu przystąpiło 54 uczniów z 21 szkół z terenu miasta i powiatu częstochowskiego. Po obradach jury konkursowe przyznało I, II i III miejsca oraz 2 wyróżnienia w konkursie.

Uroczyste Obchody Światowego Dnia AIDS odbyły w Częstochowie. Podczas uroczystości, w której udział wzięli przedstawiciele Urzędu Miasta, Stowarzyszenia Monar oraz Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, wręczono nagrody zwycięzcom konkursu oraz zaprezentowano zgromadzonej młodzieży spektakl teatralny pt. „Byłam blogerką” przygotowany przez Amatorski Teatr Szkolny „Pół żartem, pół serio” z V LO im. Adama Mickiewicza w Częstochowie.

Działania profilaktyczne w zakresie zakażeń HIV/AIDS prowadzone były systematycznie przez cały 2017r. Wiele działań połączono z realizacją zadań z zakresu profilaktyki uzależnień (alkohol, tytoń, narkotyki, dopalacze).

Tematy te wzajemnie uzupełniały się i w efekcie dały pełniejszy obraz zagrożeń dla zdrowia, a wiedza przekazana została jednocześnie w kilku aspektach.

Konkurs wiedzy HIV/AIDS

7.1.8. Profilaktyka zakażeń HBV i HCV pt. „Podstępne WZW”

Celem programu było upowszechnienie wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu B i C. „Podstępne WZW” to program profilaktyki zakażeń HBV i HCV inicjowany przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach oraz Fundację Gwiazda Nadziei. Kontynuacja programu edukacyjnego wynikała z faktu pojawiających się wciąż nowych przypadków zakażeń, wywołanych przez wirusy zapalenia wątroby typu B i C. Jednym ze sposobów przeciwdziałania tej sytuacji jest podnoszenie poziomu wiedzy i działania profilaktyczne, pozwalające na unikanie sytuacji narażenia na zakażenia, co może zapobiegać ich dalszemu rozprzestrzenianiu się.

Realizację programu w roku szkolnym 2016/2017 podjęły 24 szkoły ponadgimnazjalne. W działaniach edukacyjnych uczestniczyło ogółem 3596 uczniów oraz rodziców.

Wzmocnieniem działań edukacyjnych i ugruntowaniem wiadomości z zakresu profilaktyki zakażeń HBV i HCV był udział młodzieży w Olimpiadzie wiedzy. Wśród uczestników byli uczniowie III Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Biegańskiego w Częstochowie i Zespołu Szkół Samochodowo-Budowlanych w Częstochowie.

7.1.9. Profilaktyka chorób nowotworowych - program „Znamię! Znam je”

Celem programu było upowszechnienie wiedzy o czerniaku - nowotworze złośliwym skóry oraz odpowiedzialnych zachowań i prozdrowotnych postaw wśród młodzieży. Adresatami programu byli uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. W roku szkolnym 2016/2017 realizację podjęło 27 szkół ponadgimnazjalnych, gdzie edukacją objęto ogółem 4612 uczniów oraz ich rodziców, nauczycieli i innych pracowników szkoły. Młodzież wysoko oceniła zaproponowaną formę upowszechniania wiedzy o nowotworze złośliwym skóry, a film instruktażowy przyczynił się do zapamiętania abecadła czerniaka oraz skłania do samokontroli znamion. Wszystkie szkoły wyraziły akces kontynuowania programu w roku szkolnym 2017/2018.

7.1.10. Program „Smak życia czyli debata o dopalaczach”

Celem programu jest zwiększenie wiedzy uczniów szkół gimnazjalnych na temat nowych narkotyków, tzw. „dopalaczy”, co przyczyni się do przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się psychoaktywnych środków zastępczych w środowisku dzieci i młodzieży. W roku szkolnym 2016/2017 program realizowały 43 szkoły gimnazjalne oraz 4 bursy miejskie. Ogółem edukacją objęto 4051 uczniów oraz 1074 rodziców/ opiekunów. W ramach programu zorganizowano konferencję, w której ogółem uczestniczyło 140 osób. Byli nimi nauczyciele, przedstawiciele policji, straży miejskiej, prokuratury, pracownicy medyczni przedstawiciele Urzędu Miasta, Starostwa Powiatowego oraz innych instytucji współpracujących z PSSE w Częstochowie. Nauczyciele, koordynatorzy programu otrzymali materiały edukacyjne w formie elektronicznej do realizacji zajęć z młodzieżą.

W 14 wybranych placówkach przeprowadzono wizytacje, których celem było monitorowanie spójności celów i założeń programu oraz udzielenie wsparcia merytorycznego i metodycznego realizatorom w prowadzonym działaniu.

W ramach programu „Smak życia czyli debata o dopalaczach” ogłoszono Konkurs plastyczny pn. „Uzależnieniom–STOP” dla uczniów szkół gimnazjalnych.

Ogółem przyjęto i oceniono 39 prac, z których wyłoniono laureatów I, II, III miejsca oraz 3 wyróżnienia. W dniu 13 czerwca 2017r. w Ośrodku Promocji Kultury Gaude Mater w Częstochowie odbyło się uroczyste zakończenie Konkursu, gdzie zostały wystawione prace plastyczne uczestników. Finał konkursu wzbogacono o wykład dot. środków psychoaktywnych w tym „dopalaczy”.

Konkurs plastyczny pn. „Uzależnieniom STOP”

Z analizy sprawozdań od szkolnych koordynatorów wynika iż program jest odpowiednio przygotowany i dostosowany merytorycznie do potrzeb młodzieży gimnazjalnej. Realizatorzy poszerzyli program o treści uwzględniające nikotynę w tym e – papierosy oraz alkohol, gdyż środki te też są łatwo dostępne i młodzież nie ma problemów z ich zakupem.

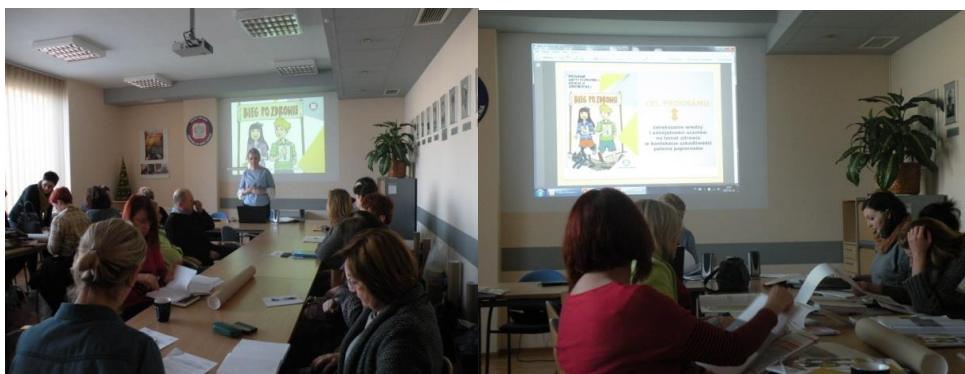
Wszystkie placówki wyraziły akces udziału w kolejnej edycji programu.

7.1.11. Program „Bieg po zdrowie”.

W roku szkolnym 2016/2017 25 szkół podstawowych na terenie miasta i gminy Częstochowa przystąpiło do realizacji I edycji Programu antytytoniowej edukacji zdrowotnej „Bieg po zdrowie”. Celem programu było zapobieganie lub opóźnianie inicjacji tytoniowej

wśród dzieci i młodzieży oraz pokazanie atrakcyjności życia wolnego od uzależnienia od tytoniu, a grupą docelową byli uczniowie kl. IV szkoły podstawowej, rodzice i opiekunowie. Program stawiał na aktywny udział uczniów, co sprzyjało identyfikowaniu się z omawianą tematyką i motywowało do tego, aby zdobytą wiedzę i umiejętności stosować w codziennym życiu. W dniu 10 stycznia zorganizowano szkolenie, podczas którego omówiono cele i założenia programu oraz przekazano materiały edukacyjne do wykorzystania w bieżących zajęciach z dziećmi i ich rodzicami. Programem objęto 655 uczniów klas IV.

Szkolenie w ramach programu „Bieg po zdrowie”

7.2 Interwencje nieprogramowe

- **Światowy Dzień Zdrowia – 2017r.**

W ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia pracownicy PSSE w Częstochowie powiadomili placówki oświatowe na terenie miasta Częstochowy i powiatu częstochowskiego o tegorocznym haśle i temacie przewodnim Światowego Dnia Zdrowia 2017 oraz przesłali do w/w placówek w formie elektronicznej informację dot. depresji.

Kadra pedagogiczna podjęła działania informacyjno – edukacyjne prowadząc zajęcia z młodzieżą z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych przygotowanych przez młodzież w ramach szkolnych konkursów. Przygotowano również gazetki edukacyjne zachęcające do zwiększenia wiedzy na temat depresji i umieszczono je na tablicach informacyjnych szkoły.

W dniu 11 kwietnia 2017 r. Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Częstochowie zorganizowała Konferencję pt. „Depresja – porozmawiajmy o niej”, która odbyła się w Urzędzie Miasta Częstochowy. Adresatami Konferencji byli dyrektorzy oraz kadra pedagogiczna szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Zaproszeni prelegenci omówili czynniki ryzyka depresji u nastolatków, główne źródła choroby u uczniów oraz przedstawili metody pomocy dziecku w walce ze stresem. Ponadto uruchomiono punkt konsultacyjny, gdzie wszyscy zainteresowani mogli skorzystać z fachowej wiedzy lekarzy.

- **Akcja „Kręci mnie bezpieczeństwo ...w wakacje”**

W ramach tegorocznej akcji pn. „Kręci mnie bezpieczeństwo ...w wakacje” prowadzono działania informacyjno - edukacyjne w placówkach na terenie miasta oraz powiatu częstochowskiego, m. in. w bibliotekach miejskich, klubach spółdzielczych, ośrodkach

wypoczynku letniego oraz obiektach rekreacyjnych. Zwracano szczególną uwagę na problemy zdrowotne wynikające z używania „dopalaczy”, zasady bezpiecznej kąpieli i aktywnego wypoczynku, zasady bezpiecznego opalania, niebezpieczną roślinę zwaną Barszcz Sosnowskiego oraz na niebezpieczeństwo, jakie niosą kleszcze i jak się przed nimi chronić. Akcja adresowana była przede wszystkim do dzieci i młodzieży, miała na celu podnoszenie świadomości oraz stworzenie bezpiecznych warunków wypoczynku dzieci i młodzieży, zwłaszcza w zakresie bezpiecznych zachowań zdrowotnych. Przekazywane materiały edukacyjne zostały umieszczone w widocznych miejscach dla ogółu społeczeństwa. Edukacją objęto ogółem ok. 6500 osób z 52 obiektów oraz 114 obiektów (96 szkół i 18 urzędów), którym przesłano materiały edukacyjne (plakaty i ulotki) w formie elektronicznej.

Akcja „Kęci mnie bezpieczeństwo ...w wakacje”

- **Wystawa grzybów 19 –20 września 2017 r. - „Bezpieczne grzybobranie”**

W dniach 19-20 września w Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej po raz 11 zorganizowano wystawę grzybów pod hasłem „Bezpieczne grzybobranie”.

Wystawę odwiedziły grupy zorganizowane z przedszkoli, szkół podstawowych, rodzice z dziećmi, seniorzy oraz osoby dorosłe zbierające grzyby. Zwiedzający oglądali naturalne, zebrane w okolicznych lasach okazy grzybów, nie tylko tych jadalnych, lecz także tych, których zbierania należy się wystrzegać. Prezentowane grzyby zostały rozmieszczone ze względu na ich zewnętrzne podobieństwo, aby wszyscy zwiedzający mogli zobaczyć różnice i podobieństwa grzybów jadalnych od trujących, czy niejadalnych.

Odwiedzający wystawę wysłuchali porad grzyboznawcy dotyczących rozpoznawania grzybów oraz zasad bezpiecznego grzybobrania jak również otrzymali odpowiedzi na wszystkie pytania i wątpliwości. Wystawę uatrakcyjniła prezentacja multimedialna dotycząca poszczególnych gatunków grzybów i ich właściwości.

Ekspozycja cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. Ogółem wystawę odwiedziło ok. 890 osób, w tym 24 grupy zorganizowane. Imprezie towarzyszyły media regionu częstochowskiego, które w swoich audycjach przekazały najważniejsze zasady bezpiecznego grzybobrania.

Wystawa grzybów

- **Akcja Dopalacze – Wypalacze „Groźne narkotyki”**

Celem kampanii było spopularyzowanie wiedzy nt. środków psychoaktywnych oraz zwrócenie uwagi na problemy zdrowotne wynikające z korzystania z „dopalaczy”, jako kluczowego zagrożenia dla zdrowia dzieci i młodzieży. Podjęto działania mające na celu dotarcie z informacją i edukacją do młodzieży oraz ich rodziców.

W ramach akcji do placówek oświatowych na terenie Częstochowy i powiatu częstochowskiego w formie elektronicznej rozesłano plakaty, ulotki oraz spoty edukacyjne dot. dopalaczy. Informacje znajdowały się również na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej. Ponadto pracownicy zorganizowali akcję informacyjno - edukacyjną wśród młodzieży wypoczywającej na koloniach i obozach, przekazali materiały edukacyjne do ośrodków wypoczynku letniego w miejscu zamieszkania (baseny, kluby spółdzielcze, biblioteki, stadniny koni, domy studenckie, ośrodki zdrowia) oraz przekazali informację do lokalnych mediów.

W ramach profilaktyki „dopalaczy” odbywały się zajęcia adresowane do młodzieży, wychowawców i nauczycieli. Prelegentami byli pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej, Częstochowskiej Straży Miejskiej oraz doradca Prezydenta Miasta Częstochowy. W działaniach edukacyjnych wykorzystano spoty ogólnopolskiej kampanii „Melanż. Oczekiwania vs. rzeczywistość” oraz wykorzystano do ćwiczeń narkogogle i alkogogle. Pedagogom szkolnym przekazano materiały edukacyjne do wykorzystania w bieżącej pracy. Akcja miała na celu zwrócić uwagę na problem uzależnień lub innych zachowań niebezpiecznych i ryzykownych.

Ponadto w budynkach Urzędu Miasta Częstochowy, Starostwa Powiatowego, Miejskiego Domu Kultury oraz Miejskiej Galerii Sztuki w Częstochowie umieszczono w widocznych miejscach banery z materiałami informacyjnymi. Akcja skierowana była do dzieci i młodzieży, a jej celem było ukierunkowanie na edukację w zakresie szkodliwości zażywania dopalaczy i środków psychoaktywnych.

W środkach komunikacji miejskiej na ekranach reklamowych emitowany był spot edukacyjny ph. „STOP DOPALACZOM”. Ta forma przekazu miała na celu dotarcie do szerokiej grupy odbiorców.

Akcja Dopalacze-Wypalacze „Groźne narkotyki”

- **Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach – 18 listopad 2017r.**

W związku z obchodami Europejskiego Dnia Wiedzy o Antybiotykach w siedzibie Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Częstochowie zostały wyeksponowane materiały edukacyjne.

Z okazji Dnia Seniora przeprowadzono prelekcję, podczas której zwrócono szczególną uwagę na właściwe zastosowanie antybiotyków. Temat przedstawiony podczas spotkania cieszył się z dużym zainteresowaniem słuchaczy, o czym świadczyła dyskusja oraz liczne pytania.

Ponadto przeprowadzono rozmowy indywidualne z pracownikami służby zdrowia oraz z kadrą pedagogiczną w przedszkolach i żłobku miejskim przekazując materiały edukacyjne do wykorzystania w bieżącej pracy.

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach

- **Akcja „Brazowo, ale czy zdrowo?”**

W miesiącu czerwcu 2017r. do placówek oświatowo - wychowawczych drogą elektroniczną została rozesłana informacja dotycząca rozpoczęcia sezonu wakacyjnego. Placówkom przesłano cele i założenia akcji „Brazowo, ale czy zdrowo?” wraz z materiałami informacyjnymi do wykorzystania podczas zajęć edukacyjnych oraz do umieszczenia na stronach internetowych. Ponadto podczas 3 miesięcznej akcji pracownicy sekcji Oświaty Zdrowotnej przeprowadzili działania edukacyjne w placówkach wypoczynku letniego dzieci i młodzieży, bibliotekach publicznych, kąpieliskach, basenach, solariach, świetlicach oraz przychodniach lekarskich. Działania te miały na celu kształtowanie postaw i zachowań zdrowotnych ludności, związanych m. in. z bezpieczeństwem korzystania z promieni słonecznych.

Ponadto w budynkach Urzędu Miasta Częstochowy, Starostwa Powiatowego, Miejskiego Domu Kultury oraz Miejskiej Galerii Sztuki umieszczono banery z materiałami informacyjnymi dot. w/w akcji.

Plakaty „Brązowo, ale czy zdrowo?” zostały przekazane do gabinetów kosmetycznych na terenie Częstochowy, gdzie znajdują się solaria. Zwrócono szczególną uwagę na nadmierne korzystanie z solariów przez młodzież przed ukończeniem 18 roku życia, przedstawiono działania prowadzące do zmniejszenia występowania niekorzystnych skutków zdrowotnych oraz procesów zachodzących w organizmie podczas opalania.

Akcja „Brązowo ale czy zdrowo?”

- **Kampania „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”**

Kampania realizowana jest w ramach Projektu Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego „Zdrowe dziecko – zdrowy dorosły – zdrowa rodzina”. Celem kampanii jest podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat znaczenia szczepień w profilaktyce chorób zakaźnych, wzrost świadomości dotyczącej korzyści wynikających ze szczepień ochronnych oraz zwiększenie liczby osób poddających się szczepieniom profilaktycznym (obowiązkowym i zalecanym).

W ramach kampanii prowadzono narady, rozmowy indywidualne oraz szkolenia podczas których przedstawiono założenia, cele kampanii oraz omawiano kalendarz szczepień obowiązkowych i zalecanych. Organizowano ekspozycje wizualne, a na stronie internetowej umieszczono treści edukacyjne.

Oddziaływaniem objęto ogół społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem: rodziców dzieci w wieku 0 - 3 oraz dzieci przedszkolnych. Partnerami działań były placówki służby zdrowia, placówki oświatowe, biblioteki publiczne, świetlice socjoterapeutyczne, poradnie pedagogiczne, ośrodki wypoczynku letniego dzieci i młodzieży, media regionu częstochowskiego.

Przy współpracy Szkoły Podstawowej Nr 37 w Częstochowie zorganizowano Powiatowy Konkurs Plastyczny „Żyj zdrowo”, adresowany do uczniów klas I – VII szkół podstawowych. Celem konkursu było promowanie zachowań prozdrowotnych oraz uzmysłowienie młodym ludziom pozytywnego działania szczepień ochronnych. Nadesłano i oceniono 63 prace wykonane w formie przestrzennej z 11 szkół podstawowych z Częstochowy. Laureatów uhonorowano nagrodami rzeczowymi. W placówce wyeksponowano materiały edukacyjne dotyczące szczepień ochronnych oraz wiedzy o antybiotykach.

Kampania „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”

- **Profilaktyka grypy**

W ramach kampanii na terenie działania Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Częstochowie prowadzono działania edukacyjno – informacyjne.

Podczas rozmów indywidualnych i narad promowano szczepienia jako najskuteczniejszą formę przeciwdziałania grypie. Uczestnicy narad, rozmów indywidualnych oraz szkoleń otrzymali materiały edukacyjne w postaci ulotki. Organizowano ekspozycje wizualne, umieszczono na stronie internetowej informacje zawierające treści edukacyjne. Partnerami działań były placówki służby zdrowia, placówki oświatowe, biblioteki publiczne, świetlice socjoterapeutyczne, poradnie pedagogiczne, media regionu częstochowskiego. Oddziaływaniem objęto ogół społeczeństwa.

- **Kampania Społeczna „Mam świadomość jak być zdrowym”**

W ramach realizacji I etapu Kampanii Społecznej „Mam świadomość jak być zdrowym” przeprowadzono szkolenie dla właścicieli i pracowników salonów fryzjerskich, kosmetycznych, odnowy biologicznej oraz studia tatuażu. Podczas szkolenia pracownicy Sekcji Higieny Komunalnej i Środowiska, Higieny Pracy, Nadzoru Zapobiegawczego oraz Epidemiologii omówili cele i założenia kampanii oraz profilaktykę zakażeń, w tym krwiopochodnych w zakładach fryzjerskich, tatuażu i odnowy biologicznej. Poruszyli również tematykę nowoczesnej higieny, wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, warunków technicznych jakimi powinny odpowiadać pomieszczenia na prowadzenie działalności w zakładach fryzjerskich, tatuażu i odnowy biologicznej. W szkoleniu udział wzięło 33 osoby z 30 zakładów zlokalizowanych na terenie miasta Częstochowy i powiatu częstochowskiego. Uczestnicy otrzymali zaświadczenia potwierdzające udział w szkoleniu oraz materiały edukacyjne przygotowane na potrzeby kampanii. Kolejnym etapem realizacji założeń kampanii było przeprowadzenie wizytacji w zakładach uczestniczących w szkoleniu. Ogółem ocenie poddano 13 obiektów, które uzyskały pozytywną ocenę. W miesiącu grudniu br. przedstawiciele tutejszej Stacji wręczyli właścicielom zakładów z sektora beauty zaświadczenia potwierdzające rekomendacje Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Kampania Społeczna „Mam świadomość jak być zdrowym”

W miesiącu czerwcu przeprowadzono działania edukacyjno – informacyjne w Policealnej Szkole TEB Edukacja w Częstochowie na kierunku technik usług kosmetycznych – 30 uczestników oraz w Technikum TEB Edukacja w Częstochowie na kierunku technik usług fryzjerskich – 20 uczestników.

Podczas spotkania przedstawiono cele i założenia Kampanii Społecznej „Mam świadomość jak być zdrowym” oraz przekazano materiały edukacyjne dotyczące projektu „Zapobieganie zakażeniom HCV”.